

IN MEDIAS RES

Број **3**
Година **2025**

ISSN 2955-229X

IN MEDIAS RES

Списание на студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“

IN MEDIAS RES

Списание на студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“

Издава:

Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

Излегува:

Семестрално, во електронски формат

Уреднички одбор:

Андреј Медик Лазаревски, главен и одговорен уредник; Катедра за општа и компаративна книжевност

Ангела Бошкоска, Катедра за општа и компаративна книжевност

Марија Велинова, Катедра за општа и компаративна книжевност

Михаела Стевковска, Катедра за општа и компаративна книжевност

Благоја Јовановски, Катедрата за англиски јазик и книжевност

Марија Наумоска, Катедра за македонска книжевност и култура

Тамара Николовска, Катедра за англиски јазик и книжевност

Јазично уредување:

Стефан Спасовски, студент на Катедрата за македонски јазик

Благоја Јовановски, студент на Катедрата за англиски јазик и книжевност

Техничко уредување и дизајн на корица:

Ајнур Касо

Адреса на редакција и контакт:

бул. Гоце Делчев 9а (Филолошки факултет „Блаже Конески“), 1000 Скопје

е-mail: inmediasresflf@yahoo.com

Списанието излегува со помош и поддршка на студентите и Деканатот на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје и Факултетското студентско собрание на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје.

Copyright © Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје, 2025

С о д р ж и н а

Воведен збор од уредниците.....	5
---------------------------------	---

ТЕМАТ: СОЛИДАРИЗИРАЊЕ СО СТУДЕНТИТЕ ОД СРБИЈА.....7

Леона Јариќ

Процес: Студентите во Србија на фронтот.....	8
--	---

Божидар Миловац (Србија)

Студентите се секогаш во право.....	13
-------------------------------------	----

Иво Велчевски

Фотографии од првиот протест во Нови Сад: Гнев и тага.....	15
--	----

Владимир Радивојевиќ (Србија)

Мое видување на протестите во Белград.....	17
--	----

Андреј Медик Лазаревски

Разговор со Ружица Ристивојевиќ: Убаво е да се знае дека ќе влеземе во историјата како обединети студенти за некоја подобра Србија	20
--	----

АВТОРСКИ ТЕКСТОВИ25

Поезија.....26

Стефан Спасовски

Пак, пак, мрак.....	27
---------------------	----

Ангела Бошкоска

Ајде кажи песна.....	28
----------------------	----

Анамарија Јанкова

Кој ли го пасе стадото меѓу кринови?.....	29
---	----

Деспина Буцевска

Сновидение.....	30
-----------------	----

Теодор Тасевски

Чај и поезија.....	32
--------------------	----

Ана Ромева

Можеби вредно ќе остане.....	33
------------------------------	----

Импресии.....34

Викторија Фурнаџиска

Судирот на идеологијата со психологијата во филмот

Среќна Нова 49 од Столе Попов.....35

Матеј Крстевски

Inside the World of *Pose*: FX's Unapologetically Glamorous and Queer Drama Series.....38

Есеи.....41

Борис Симоновски

Јазикот на флората и женското лудило, невиност и смрт во *Хамлет*,

Дамата од Шалот и *Градината на Прозерпина*.....42

Дарија Јовановска

Помеѓу реалноста и фантазијата во филмот: „Чудо во Милано“ од Виторио де Сика..47

Анастасија Ристова

Feasting on Flesh: Cannibalism as Metaphor for Craving in Literature.....58

Бојан Јакимовски

Scrooge in all of us.....61

Студентски став63

Андреј Медик Лазаревски

Колку чини студирањето на Филолошкиот факултет или За сагата на материјалните

ресурси и нивната исчезната трага.....64

СТУДЕНТСКИ ПРЕВОД.....67

Јана Секуловска

Превод на „Распаѓање на зенот“ од Леонард Коен.....68

СТУДЕНТСКИ ЖИВОТ71

Студентите препорачуваат72

Волонтирај74

ВОВЕДЕН ЗБОР

Пред вас се наоѓа третиот број на списанието од студентите на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, *In medias res*, добредојдовте! Пред да почнете со читање на содржините од овој број би сакале да се запрашате себеси: Што е солидаризација? Би се запрашале ли дали доволно сочувствувате? Или би се прашале ли дали имаме доволно меѓустудентска солидаризација? Дали доволно сме регионално поврзани? Или пак, забораваме ли понекогаш што може студентите да сторат кога сакаат да направат промена? И веројатно веќе насетувате во која насока одат овие прашања – Нови Сад. Србија. Студентска блокада. Солидаризација со студентите во Србија. И? Сочувствуваме ли доволно? Во недостаток на одговори на овие прашања решивме нашето студентско списание да отстапи простор на српските студенти, на случувањата во Србија, на студентските блокади. Бројот го отвораме со нив! Овој број пред сè и над сè е посветен на нив бидејќи како студенти сме должни да ги поддржиме, да застанеме заеднички пред оние кои целосно ги рушат нашите интереси, кои сите нè ставаат под огромна натстрешница која виси на тенки конци. Бидејќи **#ситесмеподнастрешницата** искажуваме силна поддршка и посакуваме студентите да останат силни и истрајни! Истовремено, целата редакција изразува најдлабоко сочувство до блиските на загинатите во Нови Сад!

Во тематот посветен на **Солидаризацијата** ќе имате можност да прочитате еден текст од **Леона Јариќ**, студентка на Факултетот за драмски уметности во Скопје и наша колешка од Катедрата за општа и компаративна книжевност која низ еден комбиниран текст од колумна и интервју со **Уна Зубан**, студентка на Факултетот за драмски уметности во Белград зборува за почетоците на блокадите и значењето на студентските протести. Потоа ќе можете да прочитате два текста од **Божидар Миловац**, студент на Отсекот за медиумски студии на Филозофскиот факултет при Универзитетот во Нови Сад и уредник на новосадскиот и студентски портал *Univerzitetski Odjek* (Универзитетски одек) и од **Владимир Радивојевиќ**, студент на Филозофскиот факултет во Белград кои со свои осврти и лични гледишта зборуваат за студентските блокади. Покрај овие текстови ќе

може да погледнете и фотографии од младиот македонски фотограф **Иво Велчевски** кој го фотографираше првиот протест во Нов Сад издвоени во посебен сегмент кој уреднички го нарековме Гнев и тага, како и фотографии од **Марко Дејковиќ** од Србија проткаени низ текстот на Јариќ. Како последен сегмент во овој темат е интервјуто на **Андреј Медиќ Лазаревски** со **Ружица Ристивојевиќ**, студентка на Факултетот за драмски уметности во Белград.

Понатаму ќе може да проследите и авторски текстови во стандардните рубрики од списанието, па во продолжение следат шест прилози во рубриката *Поезија*, два текста во рубриката *Импресии*, четири текстови во рубриката *Есеи*, еден текст во рубриката *Студентски став* и еден прилог во рубриката *Студентски превод*. На крајот на овој број повторно подготвивме предлози од уредниците за книги, музика и филм, како и нови можности за студентско волонтирање.

Како и претходните броеви благодариме на сите студенти што ни испратија текстови, благодарност до Деканот и Деканатската управа за поддршката при издавањето на списанието *In medias res* и посакуваме да останете свесни, будни и храбри!

од уредниците

ТЕМАТ:

**СОЛИДАРИЗИРАЊЕ
СО СТУДЕНТИТЕ
ОД СРБИЈА**

ПРОЦЕС: СТУДЕНТИТЕ ВО СРБИЈА НА ФРОНТОТ

Преписка помеѓу студентка од Македонија и нејзина пријателка и колешка од Србија

Текстот е првично објавен на феминистичката платформа „Медуза“

Фотографија од Ума и Реља

Не пишувам често, впрочем веќе две години не можам да пишувам како порано, па речникот на моменти можеби ми звучи несоодветно, но гледам да е искрен и јасен. Со мојата пријателка и колешка **Ума Зубан** се запознавме лани кога се обидувавме да влеземе на филмска и телевизиска режија во Белград, каде сега и студира и таа. Не зборувавме многу. Откако повторно се видовме годинава, разменивме неколку збора и сфативме дека иако доаѓаме од различни држави и средини, сепак се пресретнуваме околу одредени размислувања и идеали. Па без одолговлекување, би сакала да ви го претставам проблемот со кој се соочуваме сите, а со кој тие се борат на прва линија.

Пред некоја недела, односно на први ноември, **натстрешницата на Железничката станица во Нови Сад се сруши и зеде 14 жртви**. Наместо да преземат одговорност, надлежните продолжија со нејасни одговори и замачкување на трагедијата. Граѓаните излегоа на протест знаејќи дека она што ја предизвика трагедијата е крадењето пари и тендери, некавалитетно завршената работа и неиздржливите материјали. Дивоградби, сунгереста фасада, ви звучи познато? По тоа што ми го пренесоа, железничката станица повеќепати претрпела реновирање во последниве неколку години. Се претпоставува дека натстрешницата се срушила откако ги тргнале помошните скелиња и држачи, па

тешките бетонски и железни греди останале без потпора, што резултирало со рушење.

Граѓаните излегоа на протест. Јасно и гласно, сплотени во гнев и болка, излегоа да бараат одговори и да ја покажат својата сила во бројноста. Токму тогаш се случува и инцидентот за кој ви пишувам. На самиот протест организиран од граѓаните и студентите, неправедно се уапсени 14 луѓе, меѓу кои и **Реља Станојевиќ**, уметник, студент и слободен граѓанин. На профилот на Ума видов пост од протестот и нејзин коментар дека биле нападнати две студентки од ФДУ, па ја прашав дали била една од нив? Кога ми потврди, гневот и лутината што ги почувствував ме натераа да преземам нешто и така започна нашата преписка која прерасна во овој текст.

Леона: Кој го почна протестот и како се организиравте?

Ума: Протестот го организиравме ние, како директен одговор на настаните. Сите граѓани, студенти, едногласно излеговме на улица да протестираме. Никој од одговорните не презеде мерки, па затоа бараме одговорност, поднесување оставки и одговорните да седат зад решетки. Разберете, исплашени сме, таа настрешница не беше играчка, можеше било кој да настрада.

Леона: За жал, ваквите инциденти знаат да нè зближат и сплотат како народ. Дали верувате во потенцијалот на оваа иницијатива и движење?

Ума: Да, верувам, односно веруваме. Никогаш досега не се собрала толкава толпа по нашите улици, во нашиот мал и мирен град. Преку 22.000 луѓе излегоа да маршираат еден до друг барајќи правда. Сложни сме, за првпат се чувствува промената во воздухот и нема да седиме мирни додека не добиеме правда – во тоа верувам!

Леона: Колку мислите дека е важно како студенти да бидеме општествено свесни и да се приклучуваме на протести и останати настани каде ќе го изразиме нашето незадоволство од системот?

Ума: Студентите се најважниот учесник во секоја општествена промена. Кој ќе се бори за својата држава ако не младите? Кој ако не учените луѓе кои потоа треба да останат и да живеат во истата таа држава? Студентите мора да се држат заедно и да се борат заедно, мора да бидат сложни, затоа што мојата баба нема да стане и да оди на протест и да се бори за нашата држава.

Леона: Дали се плашите од можните последици поради јасното и гласно изразување на вашите ставови како студенти, а и како културни работници? Што ве охрабрува и покрај сè цврсто да стоите на вашиот став?

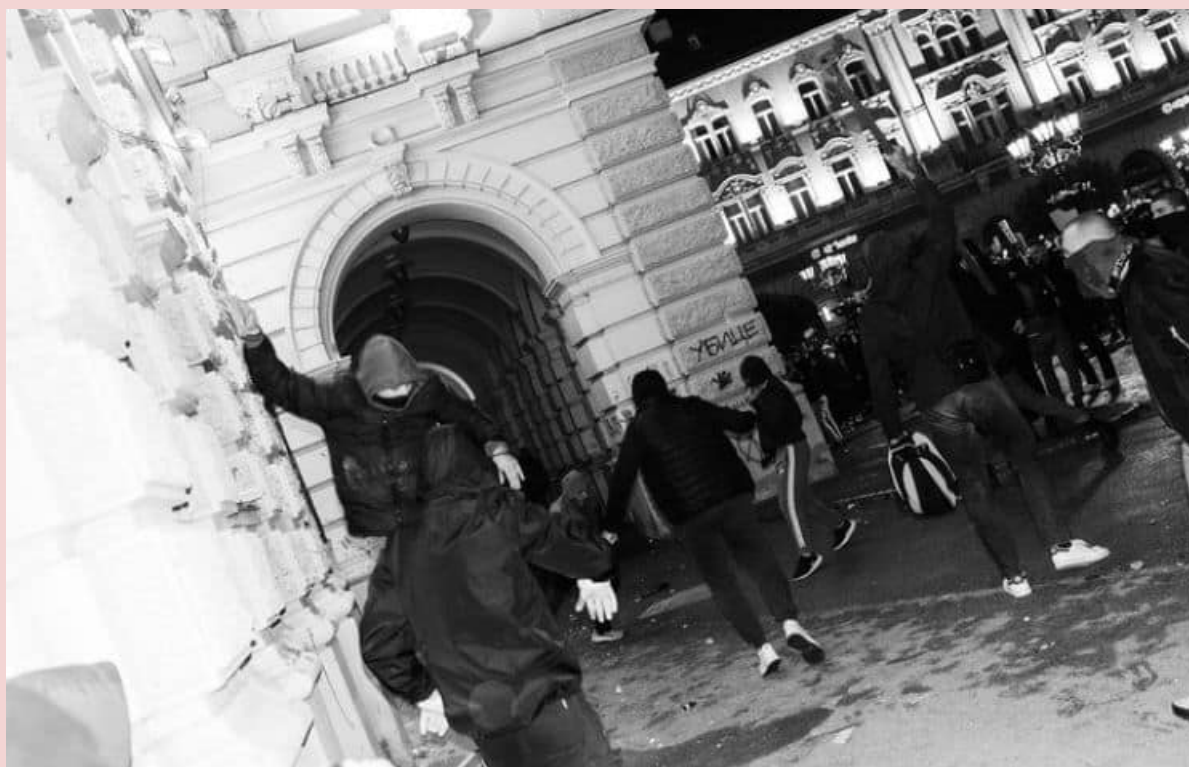
Ума: Секој ден стравуваме дека ќе бидеме следните уапсени затоа што ете, живееме во теократија и сè што ќе кажеме што е против оние на власт го користат како оружје против нас. Ама тоа е наше граѓанско право, да го изнесеме нашиот став и ќе продолжиме така.

Било кој може да заврши во полициска станица, ама едно е сигурно – не можат сите да не уапсат и замолчат!

Леона: Дали може да ни кажете повеќе за инцидентот со Реља? Зошто е уапсен, како се случи апсењето и кога? Официјално за што е обвинет Реља и дали доби можност да се одбрани или да излезе по брза постапка? Дали сè уште е во притвор?

Ума: Реља ми е дечко. Бевме заедно на протестот со него и другарка ми Хана. Јас и Хана се упативме кон тоалетот кога видовме како неколку непознати лица облечени во црно тепаат луѓе во толпата. Потрчавме да им помогнеме, но непознатите се свртија кон нас и нè нападнаа. Нè влечеа и туркаа по земја. Реља нè здогледа и истрча да ни помогне. Во тој момент, се префрлија врз него, сите 6 против 1 и го извлечкаа некаде на страна. Малку подоцна се појави Горан Јесиќ, бившиот градоначалник на Инџија и го спаси Реља, туркајќи настрана двајца од напаѓачите. Еден од тие двајца извади значка и Реља почна да бега. Дојдоа новинари и протестот продолжи. Следното утро, Реља го уапсија во сопствениот дом. Додека нè напаѓаа и влечкаа, ниту еден од тие лица не извади значка или легитимација за да се идентификува, а сега нè апсат на основа – напад на службено лице. Реља само се стрча за да нè одбрани. Што требаше да прави, да седи и да гледа како нè тепаат? На 8-ми ноември му беше одреден притвор од 30 дена, поднесовме жалби и протестиравме, направивме **петиција (апелираме да се потпишете <3)**. Сега чекаме да видиме дали ќе нè ислуша судот. Ние, студентите, нашите родители и професори, сите се трудиме ова да се распространи по сите медиуми и да добиеме правда. Апсат невини луѓе, ги обвинуваат за дела што не ги направиле, без докази. Зар повеќе не постои слободното право на глас? Важно е тоа што не сме сами и добивме голема поддршка.

Ума е во право. Низ историјата, студентите и студентските протести биле оние што ги туркале промените во нашиов модерен свет (сетете се само на Автономната зона што ја поставија нашите студенти во 2015). Често мислам на Шпанската револуција, каде поети, писатели и сликари своеволно оделе да се борат против неправдите, во ровови, со стихови, со стапови против тенкови и камиони. Размислувам за 60-тите и 70-тите години на минатиот век, за движењата на ослободување, размислувам дали и јас ќе бев на тие протести ако живеев во таа доба? Дали ќе им помагав на Црните пантери во нивната борба за еднаквост и мир? Тие што започнаа во универзитетските клупи, а завршуваа на црните листи на ЦИА и FBI агенциите.

Од што се плашат нашите влади? Од таа сплотеност и мнозинство, од нашата свест, од нашето дрзнување да не им се плашине на плитките закани? Тие се на власт затоа што ние сме ги поставиле таму, сега е време да ги тргнеме. Им полагам венец и им се поклонувам на сите храбри млади кои ги имаат изгубено своите слобода и живот во знак на протест, немир, обесправеност. На Махса Амини, на Фред Хамптон, на сите студенти кои ќе останат без дипломи бидејќи протестираат против војната во Палестина, на сите наши кои изгнанија на мувлосани душеци и прокиснати кровови, на децата кои оставија трага на улицата, на полицајците кои им ги исцртаа телата со бела линија.

Ќе дозволиме да нè прогонуваат и плашат? Не! Каде сте? ве прашувам и ви се обраќам. Моќта е само во нашите раце и памет и штом сме сплотени, веднаш сме посилен. Не се лажете дека вакво нешто нема да се случи и кај нас, дека ние немаме зошто да

протестираме, дека ние немаме причини да се бориме и да сме гневни. Што е со загадениот воздух? Со јавниот превоз, образованието, реформите? Сите овие теми нè засегаат директно нас како граѓани и поединци. Следен пат кога ќе организирате протест, не гледајте да сте мирни и од помош на власта, не гледајте дали членувањето во студентските организации ќе ви донесе по некој поен во портфолиото, туку погледнете се себе и погледнете го светот. Или толку, веќе не верувате во промена?

Фотографии: Марко Дејковиќ

Пишува: Леона Јариќ, студентка на Факултетот за драмски уметности

СТУДЕНТИТЕ СЕ СЕКОГАШ ВО ПРАВО

28.11.2024

Автор: Божидар Миловац

Студент - Отсек за Медиумски студии на Филозофски факултет при Универзитетот во Нови Сад и уредник на новосадскиот и студентски портал Univerzitetski Odjek (Универзитетски одек)

Летото '68, Белград се тресел цела недела дена – студентите и младите кажале гласно „не“. Кажале „не“ на невработеноста, „не“ на приватизирањето на она што не смее да биде приватизирано – кажале „не“ на темната иднина и таква иднина осветлија.

Остана запаметено тогашното „Студентите се секогаш во право“ и долго таквата вистина остана неприкосновена.

Веќе во осумдесетите, некоја нова генерација, нешто посовремена од онаа „шеесет и осмата“ повторно се обидела гласно да викне „не“. Викале „не“ долго, викале „не“ и по Осмата седница, викале „не“ и на Кадифената револуција, викале „не“ толку што нивното „не“ станало општо, општествено „не“. Викале гласно „не“ полни дванаесет години. На крилата на Отпорот и на крилата на нивното викање, барем за еден миг повторно ја осветлиле иднината.

Петти октомври дошол и поминал. И студентите замолчиле. Она што не го можела заканата со Голи оток, она што не го можела ниту паравоената и лична полиција и смртната закана, за момент успеала да го стори огорченоста.

И така студентите молчеле на сите тривијалности на овој век. Молчеле и на некои нови недопустливи приватизации, молчеле и на некои нови закани, молчеле и на „белите листови“ и молчеле на она што дошло по нив.

Една рака белградски и новосадски студенти некогаш ја кроела судбината на држава со 20 000 000 жители. Таа рака подоцна го симнала од власт и најавторитарниот диктатор во тогашна Европа. Но, молчела на враќањето на тој изроднички и откачен режим во своето осакатено издание кој ги втрунал во најмрачното време кое долго го паметат.

Цела деценија само се шепотело за тоа страшно враќање. Се зборувало тивко затоа што тие кои би говореле гласно знаеле да исчезнат или залудно да замолчат, но се шепотело и затоа што така ги научиле.

Декември '23, Белград повторно се потресе. Се тресеше и неколку месеци пред тоа.

Најстрашните трагедии што ги посведочил по долго време го потресоа до срж. И со месеци луѓето шетаа, во тишина, да оддадат чест. Шетаа и такви кои беа бесни, и бараа каде потфрли системот. Декември дојде и помина. Сè може да помине, но се знаеше дека некаде мора да пукне и сите мислеа дека ќе пукне во Белград. Но, не пукна.

И студентите повторно проговорија. Им кажаа „не“ на оние кои велеа дека системот не потфрлил, но и на оние кои со шупливи мантри и марширања по улиците направија грешката на системот да изгледа простлива. Во декември студентите повторно беа во првите редови и први викнаа дека така не може.

Викаа и пред новосадскиот Филозофски факултет. Викаа и на белградскиот Факултет за политички науки. Викаа насекаде, но никој не ги слушаше. Луѓето си мислеа кога толку долго молчеа, како да ги слушаме.

Први ноември на Србија ѝ се случи уште една трагедија. Но, тука не станува збор за трагедија, тоа може да се нарече само убиство и никако поинаку.

Три такви трагедии во помалку од две години се многу и за некоја Германија или Франција, камоли за држава во која не останаа ни пола од оние 20 000 000 од државата од која некогаш беше дел. И тогаш, кога сите замолкнаа, кога веќе немаше што да се каже, студентите повторно повикаа.

Беа први кои таа трагедија ја нарекоа тоа што е – убиство и први повикаа на оние зад неа и ги нарекоа тоа што се – убијци. И сега сите слушнаа. Толку гласно викаа што сите мораа да ги слушнат.

И оние кои во декември ги бркаа и ги нарекуваа неспособни, сега се во нивна служба. И оние кои ги кудеа дека предолго молчат сега увидоа колку долго викаат. И оние кои студентите ги нарекуваа убијци, и тие јасно ги слушнаа што имаат да кажат. И знаеја, знаеја многу добро колку сето тоа е опасно.

И знаеја дека додека сите викаат, тоа ќе помине, но кога студентите викаат и сите ги слушаат тоа е опасно – многу поголеми држави паднале од тој викот. Па ги апсеа, киднапираа, им праќаа тепачи, им фрлаа бомби, се закануваа, ги следеа, уништуваа и ништо. На телевизија од нив правеа предавници, олоши и што уште не. Објавуваа нивни фотографии од пасоши и од аеродроми и пак ништо. Ни паравоена полиција, ни тепачи, ни закани, ништо не можеше повторно да ги замолчи студентите.

Помина повеќе од месец дена од најголемото масовно убиство кое Нови Сад го посведочил од бомбардирањето до денес. И веќе никој не молчи, и веќе нема некој кој нема да ги слушне студентите. Секој ден, во нив се гледа и од нив се очекува.

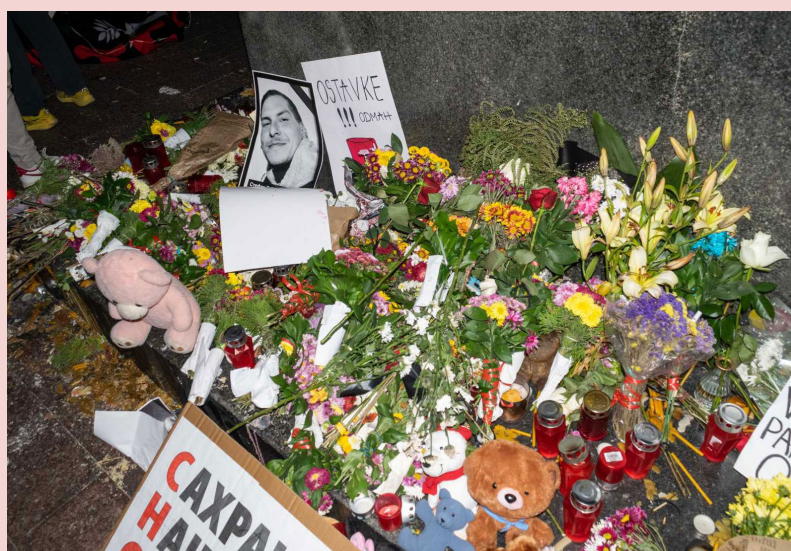
На барикадите и со дваесет и со двеста и со дваесет илјади луѓе, сега тие се оние кои говорат. И она против кое зборуваат некогаш не се тресело вака. И да не падне, ќе мора да отпадне нешто од гнилото, и тие знаат дека мора да се случи тоа.

Затоа што студентите долго молчеа и тие не зборуваат секогаш, но кога зборуваат, секогаш се во право.

ГНЕВ И ТАГА

ФОТОГРАФИИ ОД ПРВИОТ ПРОТЕСТ ВО НОВИ САД

Иво Велчевски

МОЕ ВИДУВАЊЕ НА ПРОТЕСТИТЕ ВО БЕЛГРАД

11.12.2024

Автор: Владимир Радивојевиќ

студент во прва година на Филозофскиот факултет во Белград

Во петок, на 29 ноември почна блокадата на ректоратот. Во 13 часот почна првиот пленум од оние многу што ќе се одржат во следниот период. Јас и еден мој колега веќе бевме одлучиле да се придружаме на блокадата, но и покрај тоа, како и сите останати колеги го чекавме професорот на предавањето што требаше да се одржи во 13:15. Професорот накратко рече дека ќе нè остави сами да одлучиме дали сакаме да се солидаризираме со нашите колеги кои го блокираат ректоратот, како што самиот наведе, или да го одржиме предавањето како што беше планирано. Потоа го напушти амфитеатарот на неколку минути, а ние за тоа време решивме да излеземе на блокада, тој се врати, ни се заблагодари и си замина. Од сите нас кои излеговме од факултетот, тројца отидовме во зградата на ректоратот, кој инаку се наоѓа веднаш до факултетот, каде што се одржуваше пленумот, а останатите отидоа некаде - којзнае каде. На тој пленум беше одлучена целосна блокада на универзитетот во Белград, почнувајќи од Филозофскиот, Филолошкиот (и двата се наоѓаат од левата и десната страна на ректоратот) и (ми се чини) Природно-математичкиот факултет. Пленумот траеше прилично долго (како што ќе траат и сите следни), а потоа беше одлучено да се остане во ректоратот до полноќ. Јас отидов во својот стан околу 22:30. Барањата брзо беа изнесени во јавност, а двете **најважни ставки на пленумот беа да не постојат водачи на протестите и со тоа да не се соработува со ниту една опозициска партија ниту невладина организација, и се разбира ниту со една позициска, владејачка партија.** Викендот помина и во понеделник тргнав на факултет. Во 11:30 требаше да имаме вежби од предметот Вовед во историски студии кај професорот Чедомир Антиќ, кој за медиумите веќе го кажа својот став - така што ќе зборувам малку за предавањето. Професорот Антиќ доцнесе на секое предавање кое ни го има одржано досега, барем по дваесетина минути, а повеќето од нас очекуваа дека денес нема да дојде - со оглед на тоа што блокадата почнува во 11:52. Тој, исто така е еден од луѓето кои ги воделе протестите во 1996 година, па можеби би било разумно да се

мисли дека ќе се солидаризира и со овие што се водат сега. Сепак, тој се појави во 11:50. Ние, бруцошите влеговме во училницата, чекајќи да нè извести за остварениот успех на семинарската задача која му ја предадовме минатата недела. Тогаш во училната влегоа десетина луѓе, други студенти кои нас нè повикаа на пленум. Професорот Антиќ тогаш рече дека пленумот не е дел од овој факултет, а потоа групата студенти почна да плеска со рацете, да свира со свирчиња и обраќајќи ни се да вика: „Надвор! Надвор!“. По две минути излегоа и рекоа дека ќе доведат „толпа луѓе“. Професорот Антиќ потоа собирот го нарече нелегитимен, а студентите ги нарече фашисти и анархисти. По некоја минута влегоа уште сигурно 40 студенти кои викаа, свиркаа и ракоплескаа. Ние кои седевме, во главно сакавме само да слушнеме што сме добиле на семинарските. Меѓутоа во еден момент пред катедрата, студентите почнаа да шират транспарент на кој пишуваше „БЛОКАДА“. Во тој момент професорот Антиќ се помести и седна на студентско место. Потоа една студентка се качи на маса и мавташе со рацете, а професорот почна ним да им вика: „Уа анархисти! Уа фашисти“, усташи, комунисти, којзнае како сè ги нарече... Во тој момент неколкумина од нас сфативме дека нема ништо од семинарските и излеговме надвор. По испочитувањето на петнаесетминутната тишина, во следниот саат време се слушаше врева од училната број 108, затоа што на крајот внатре останал уште еден или тројца студенти - зависи од различните приказни кои ги слушнав. Некои велеа дека студентите го навредувале и пцуеле професорот Антиќ, што исто така не е убаво и што подоцна еден број студенти ќе го осудува. Тој ги снимал за да поднесе тужба против нив, не знам дали навистина поднел тужба. Сè на сè, на страна тој инфамозен настан, во понеделникот успешно беше блокиран Филозофскиот факултет, Филолошкиот и уште некој. Општото расположение до крајот на таа недела не беше најдобро. Многумина, вклучувајќи ме и мене не верувавме дека блокадата ќе потрае до следниот понеделник. Сепак, од некоја причина останавме да ги слушаме пленумите и да преноќуваме на факултет, веројатно на луѓето не им преостана ништо друго, не знам. Во среда преноќив на Филозофскиот факултет и атмосферата беше преубава, запознав многу луѓе, разменив мислења со многу од нив. Гледавме и два филма, „The Shawshank redemption“ и „The VelociPastor“, вториов ми беше незамислив бидејќи веќе го имам гледано, а во него се работи за поп кој открива дека има супермоќ да се претвори во диносаурус и потоа случајно да ѝ го спаси животот на проститутка која го наведува да се бори против нинџи кои дилаат дрога. Целиот филм е нискобуџетна шега и мене ми беше речиси како во сон да го гледам во просторијата каде што слушам предавања (веќе никогаш нема да влезам во амфитеатарот на ист начин...) Се разбира дека таа ноќ не спиев, туку се дружев со колегите, а околу 7 наутро, откако ги наполнив слушалките, тргнав накај дома. Затоа што не сум од Белград, а дома има работа која треба да се сработи. Во Белград се вратив во понеделникот, а во меѓувреме во блокада стапија уште десетина факултети низ Србија што ги сруши нашите песимистички очекувања и тогаш сфативме, барем јас, дека оваа ситуација всушност зема залет и дека сигурно нема да згасне во скоро време. Тој ден исто така ја видов најодвратната објава, на веќе поприлично грдите вести на Информер кои објавија слика од транспарентот „ДИФ

JE (Y) CTAO“ со наслов Ѓilasovci istakli slovo „U“- ponosni na oznaku koja simbolizuje genocid nad Srbima“. Таа „истакната“ (и ако е нешто во зградата, тоа значи дека е опционално, значи целосно спротивно од истакната) буква У беше на кирилица, и мислам дека никој што е писмен не би можел да се збунува ако ја погледне таа слика. Во вторникот, еден од професорите на Историја (мене сè уште не ми предава), одржа говор. Тоа беше еден убав, мотивациски говор, во кој меѓу другото го цитираше британскиот министер на надворешни работи Едвард Греј: „Се гасат ламбите низ цела Европа, и нема повторно да ги видиме како светат во текот на нашите животи“, на што додаде дека ние кои сега сме се собрале, и сите ние кои ќе се собираме на различни места низ овој континент повторно ќе ги вклучуваме тие ламби. Доби голем аплауз. Уште две работи вредни да се споменат, а кои се случија овој ден: имено во пресрет на протестот пред ЕТФ еден постар ќелав човек кој излезе од автомобилот, а на кого веќе му се знае името, јас не му го знам - удри шлаганица на еден од колегите од ЕТФ откако на друг му се внесе во лице и му викаше. Двајцата студенти како и сведоците успешно ја покажаа ненасилната природа на овие протести, не одговарајќи му на провокациите и не давајќи повод да нè клеветат на телевизија, секоја чест! Второто најважно нешто што се случи тој вторник е дека на седницата на ректоратот - ректорот ден претходно се врати од Лондон - беше одлучено сите универзитети во Белград да стапат во блокада. Во среда, 11 декември, денот кога го пишувам ова, претседателот Вучиќ најави обраќање во медиумите во зградата на Генералниот секретаријат на Република Србија во врска со студентските протести. Неколку илјади студенти излеговме да го пречекаме со свирчиња, завивања и транспаренти и се стациониравме под балконот на зградата. Сè уште не го погледнав целосното негово излагање, но го има на интернет, а ние се слушаме од надвор во текот на целата снимка. Толпата, како што се очекува, беше прилично бесна и повеќето не штедеа глас како би се слушнале во аудио верзијата на емитираната програма, и повторно, секоја чест на колегите кои го делеа моето искуство! Претседателот, со еден грд коментар на сметка на професорите и студентите, на изненадување на сите нас вети исполнување на барањата уште за следниот ден! Јас, лично како ни сите останати со кои зборував, воопшто не му веруваме, но останува да чекаме и да видиме како ќе се развива ситуацијата.

РАЗГОВОР СО РУЖИЦА РИСТИВОЈЕВИЌ: УБАВО Е ДА СЕ ЗНАЕ ДЕКА ЌЕ ВЛЕЗЕМЕ ВО ИСТОРИЈАТА КАКО ОБЕДИНЕТИ СТУДЕНТИ ЗА НЕКОЈА ПОДОБРА СРБИЈА

Автор: **Андреј Медик Лазаревски**

Тематскиот блок посветен на солидаризацијата со студентите во Србија го заокружуваме со разговор со Ружица Ристивојевиќ, наша колешка од Факултетот за драмски уметности во Белград, студентка на Катедрата за камера. Таа се занимава со фотографија, има снимено неколку играни и документарни филмови, а посебен интерес има за документаристичката форма. Во овој разговор зборуваме за почетокот на студентските блокади, блокадата на Факултетот за драмски уметности, поддршката од професорите и управата и за нејзините гледишта на моменталните случувања.

Можеш ли накратко да ни кажеш што се случува моментално во Србија, како дојде до студентските блокади?

По падот на настрешницата во Нови Сад на 1.11.2024 година која уби 15 луѓе, граѓаните

масовно почнаа да оддаваат почест на настраданите во тишина со застанување на сообраќајот во петоците на 15 минути. Во знак на солидарност, студентите од Факултетот за драмски уметности заедно со професорите и ненаставниот кадар излеговме на пријавен собир за оддавање почест на трагично убиените, а тој собир беше нападат од организирана група која прво ме нападна мене, а потоа и колегата Никола Терзиќ и со тоа предизвикаа физички судир на улица. Подоцна по шпекулации на социјалните мрежи и медиумите, лицата беа идентификувани и излезе дека тие се, всушност, членови на владејачката партија. Во понеделникот, 25.11.2024 година, на првиот пленум на Факултетот за драмски уметност едногласно донесовме одлука за првата блокада во Србија. Следниот ден излеговме со своите барања кои во следните две недели беа усвоени и од страна на останатите факултети. Моментално се во блокада 62 факултета и се случија најголемите студентски протести во XXI век.

Кои се барањата на студентите од овие блокади?

Некои од барањата на студентите кои не студираат на нашиот факултет се: ослободување на уапсените лица од протестите или на собирите за оддавање почест, зголемување на издвоените средства од буџетот за државните факултети за 20% и објавување на документацијата за реконструкцијата на железничката станица во Нови Сад.

Барањата на студентите од Факултет за драмски уметности на кои се темелат и барањата на останатите факултети во Србија се: поднесување на кривични пријави против напаѓачите на студентите и професорите за кои наведовме и имиња по наодите на медиумите и идентификацијата преку социјалните мрежи; и потврда на идентитетот на напаѓачите и нивно разрешување од должноста доколку се утврди дека извршуваат јавна функција.

Каква е ситуацијата со поддршката на студентите од академската заедница, САНУ, пошироката јавност?

Што се однесува до поддршката, првите неколку денови добивавме мејлови и соопштенија од сите страни со кои јавно се осудуваа напаѓачите. Многу уметнички организации и институции ни излегуваа пресрет, добивавме и писма за поддршка од земјите од поранешна Југославија, а овие денови, студенти од цела Европа, ни пишуваат убави работи. Мене најдраги ми се писмата со поддршка од соседите и граѓаните кои ги добиваме заедно со некои кеси со донации.

На 13.12. Српската академија на науки и уметности (САНУ) јавно ги осуди нападите на студентите и професорите и ги поддржа блокадите на факултетите. Актерите, исто така, почнаа да оддаваат 15-минутна почест на настраданите пред играње на претставите во театрите и јавно ги поддржаа нашите блокади и барања. Сето тоа многу ни значи и создава чувство на заедница.

Дали се соочувате со проблеми од страна на професорите и управата од Универзитетот?

На денот на изгласувањето на блокадата прво отидовме до Деканатот за да му соопштиме на деканот Милош Павловиќ за одлуката на пленумот и за тоа добивме инстант поддршка. Неколку денови подоцна се одржа вонреден состанок на наставно-научниот совет на кој сите раководители на катедри едногласно ги поддржаа нашите барања и блокада. Сенатот на Универзитетот за уметности во Белград, исто така, ги поддржа нашите барања и со тоа ги охрабри и останатите три факултети од Универзитетот да влезат во блокада. Атмосферата на факултетот, од самиот почеток, е многу позитивна бидејќи знаеме дека сите во нашата зграда играат во нашиот тим и после три недели ова место веќе почнува да личи на дом.

Неколку пати по ред во Србија има масовни протести, дали мислиш дека конечно со овие блокади може да дојде до некаква поголема општествена промена?

Ова не е првата блокада во Србија во изминативе два века, но е најголема во овој век. Тоа носи одредена одговорност бидејќи сите ние кои сме во оваа ситуација (а и оние кои се свесни што се случува моментално) знаеме колку пати се споменати најголемите студентски протести во шеесеттите и во деведесеттите и колку се водиме од блокадите во Загреб, како и оние во 2014 и во 2015 година во Белград. Сето тоа е дел од исто движење, но суштината на ова што ние го правиме е доста поинакво бидејќи и причината за оваа ситуација е различна. Ние немаше да влеземе во блокада да не нè нападнеа на тој комеморативен собир поради падот на натстрешницата што е нешто најблиску до корупцијата која власта не може лесно да ја скрие од јавноста. Од досегашните искуства знаеме дека работите се однесуваа на одделни факултети, но овде зборуваме за големо

обединување на сите студенти на територијата на Србија и поддршка на нашите студенти кои студираат во странство. Ова не е мала работа туку е поведување на промена која во стартот ненужно се занимава со подобрување на квалитетот на студирањето, туку со основни човекови права кои се нарушени од самиот почеток на пишување на проектот за натстрешницата. Тоа само предизвика лавина проблеми на кои одговоривме со пишување на нашите барања до ФДУ и кои нашите колеги ги прифатија како нешто здраворазумно и вредно. Понатамошниот развој на ситуацијата е непредвидлив бидејќи работите се случуваат од минута во минута, но нас нè има доволно за да ја следиме во лет и да реагираме на новите проблеми.

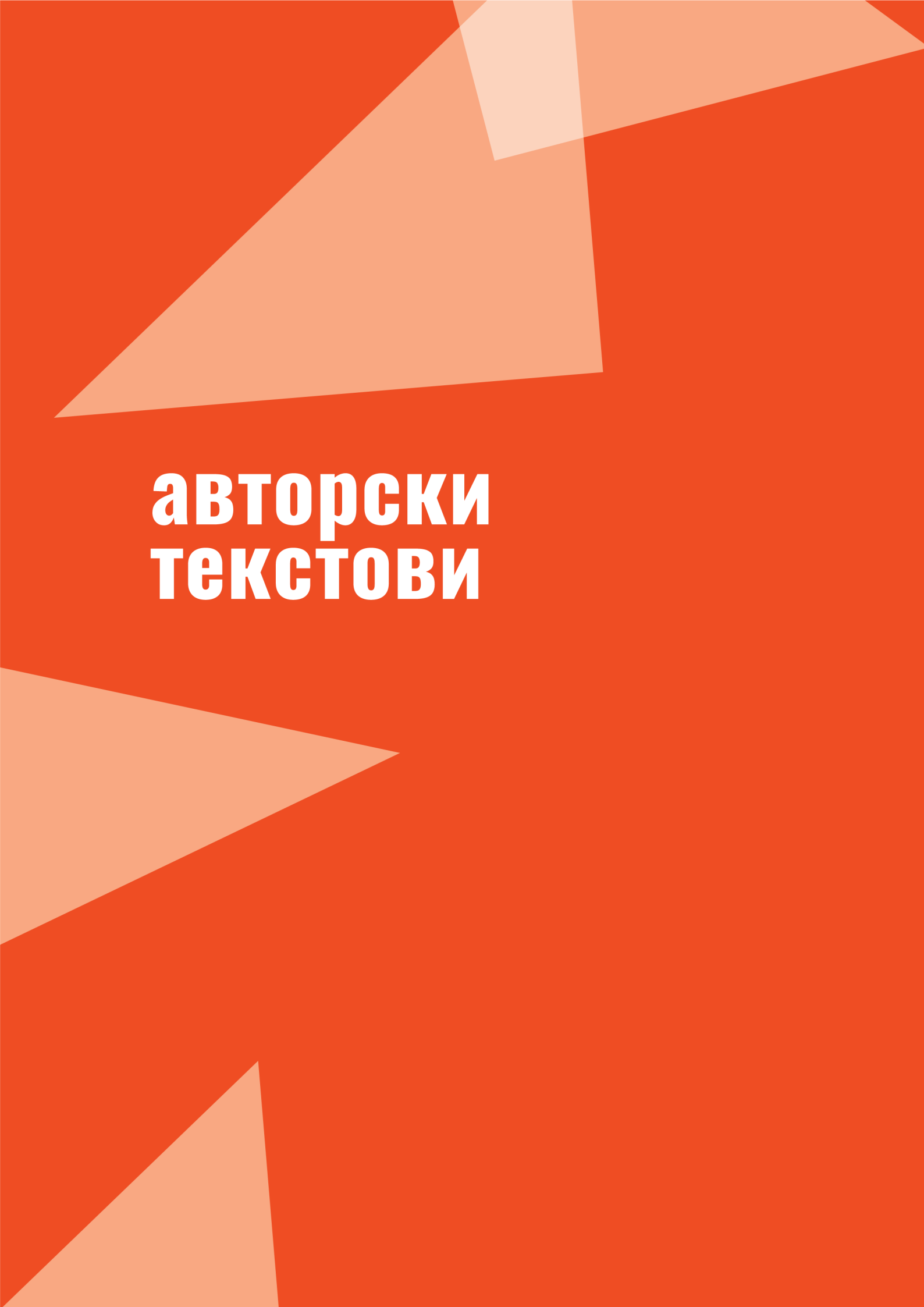
Ако од ова не се случи ништо маестрално, барем дојдовме до заклучок дека во рамките на Универзитетот можеме да дејствуваме многу добро и ефикасно, а со тоа и да се собереме сите – тоа е најубавото нешто од сето ова. За нас е важно да се слуша сечиј глас, а тоа го правиме по принципот на директна демократија, која нè учи да се слушаме. Ние би сакале идејата за пленумите да стане практика наместо парламентите бидејќи работите ги засегаат сите студенти. На тој начин можеме да делуваме на многу посилен начин и на повисоко ниво бидејќи заеднички носиме заклучоци што потоа се преливаат и на другите пленуми или се дебатираат во рамките на одредени состаноци. Ако не дојде до ништо, барем е убаво да се знае дека стигнавме до Гардијан кога веќе не во целост до нашиот јавен сервис (РТС) и дека ќе влеземе во историјата како обединети студенти за некоја подобра Србија во која подоцна заедно ќе делуваме на некои други позиции.

Имаш ли нешто да им порачаш на студентите од Македонија?

На колегите би им порачала дека проблемите на Универзитетот не се единствените проблеми со кои треба да се занимаваме туку како млади луѓе со право на глас, треба да го искористиме тој глас за промени во нашите животи во наредниот период. Сите сме еднакви и секое мислење е валидно, а слушањето треба да стане пракса за сите нас. Многу е убаво чувството да знаеш дека не си главен на линијата на фронтот, туку дека покрај тебе стојат сите твои соборци подготвени да се борат за подобро утре.

**Фотографиите се преземени од инстаграм профилот @sviublokade.fdu*

авторски текстови

поезија

Стефан Спасовски

пак пак мрак

сенките се сплеткуваат
ко тревки на полјана
жедни за зимскиот мраз
и сонувачите се гладни
по телата положени в земи
сенките се отплеткуваат
изникнуваат цветје од гробјето
и телата оживуваат
од мартовскиот мрак
пак
пак
мрак

Ангела Бошкоска

Ајде кажи

На Лотреамон и на М.

Ајде кажи,
кажи дека сето ова
не е само едност,
дека не постои етност
дека и неверноста е верност.

Кажи дека не верувам
во тебе, во себе и во Бог,
кажи дека Ѓаволот не е друг
само другата страна на Бог.

Кажи дека умноста
не е слободна,
дека со гревот
нема да одлета

таму кај што сонцето изгрева,
а темнина душа облева.
Кажи дека не носиш облека
туку стоиш гола и кривка
и ја бараш тајната тревка.

Кажи ми за крај
дека пеколот гради рај
и остави ме ранет
во него непоканет.

Анамарија Јанкова

Кој го пасе стадото меѓу кринови?

Како кринот под јулското сонце
така и моето срце цвета
под блесокот на златниот крст,
кој сирка зад збрчканата маица
што го покрива твоето порцеланско тело.
Се изгубив меѓу трњето на твојот граден кош –
изгледа не потекнувам од твоето ребро,
инаку не би дишел толку слободно
додека со погледот срамежливо те вајам.
Зарем не гледаш –
Едвај се воздржувам да не те голтнам!
Со груби раце минувам по студената постела,
избезумено и себично те барам,
моја амајлија, чувару на моите соништа.
Трчам по улиците и плоштадите,
целосно ги исцрпувам моите зглобни 'рски авици.
Стојам на петтото скалило близу вратата,
се слуша само брзото клокотење
во тишината на божјиот храм.
Одамна клучот е во моите раце,
со споени дланки нежно ја ослободувам
секоја мечта за нас двајца.

Деспина Буцевска

Сновиденија

Заспивам и се будам
со твоето име на усниве,
со твојот мирис на кожава.
И еве, седам, чекам...
Чекам да дојде часот на мирот,
но иде, вјаса, ме надвјасува немирот.
Иде заулавена фурија, Медеја со распуштени коси,
Атина на бојно поле.
Иде сновидение, идеш и ти,
рака под рака фатени со мојата совест.
Ме бараш меѓу заборавените соништа
фрлените и згазени пикавци,
сновиден, привиден, запален спомен,
загубен збор, неизговорен и згрутчен во мене во
дијафрагмата.
Залутан си под рака со моево срце,
талкате по шир и немир,
по бујна буна и секавици.
Талкате, најљубен, и ме барате,
прегорена во жарот, изгасната во пепелта.
Ме барате, сновидувате, бладате.

Но, ете ме, тука сум, затскриена зад метафори,
качена на крилјата на љубовта
и чиниш како Елена Тројанска стојам
предавнички на Пријамовиот балкон,
чекам да ме ослободите од себеси,
од она што можам да го направам,
од она зло што го креирам во умов.
Чекам, најљубен ату мој, чекам
сновидение и спас, зашто
секоја горка капка нектар,
секоја закиселена амброзија
тешко минува низ дамариве мои
ако не си ти, ако не сум јас.
Ако не сме ние, а кој друг би бил?
Сно виде ние...

Теодор Тасевски

Чај и поезија

Ќе пијам поезија и ќе читам амбалажи од александрија.
Ќе изедам препев и ќе направам анализа на охридско
макало,
Ќе вадам коски од роман и ќе преведам спанаќ манџа,
Ќе прашам колку калории има и дали е ГМО еден еп
И ќе напишам статија за употребата на алитерација во
сармата.

Нема тебе да ти испијам песна,
Дека ти пиеш песни додека читаш чај,
А поезијата се сервира со вино.

Дека ти ја сакаш поезијата топла,
А јас само што ја извадив од замрзнувач.
Дека ти ја сакаш поезијата тазе од фурна,
А јас ручам бајата строфа од завчера.
Дека ти ја пиеш со лимон и мед,
А мене песнава ми горчи,
Ми се наткрева.

Дека ти пиеш поезија со чај,
А јас попрво би читал амбалажи од александрија.

Ана Ромева**Можеби вредно ќе остане**

Ако светот може да се сруши преку ноќ,
каде да живеам?
Ако најмоќните царства едноподруго се распаднале,
дали подобро можам да изградам?
Ако најчесните свештеници завршиле во пеколот,
кому да се обратам?
Ако жарот на најголемите страсти згаснал,
зошто мојата повторно да пламне?
Ако не можам да ти верувам тебе, кому друг би можела?

Полека се губам во светов, навидум цветен,
кога сфаќам дека ништо, па ни животот не ми е ветен.

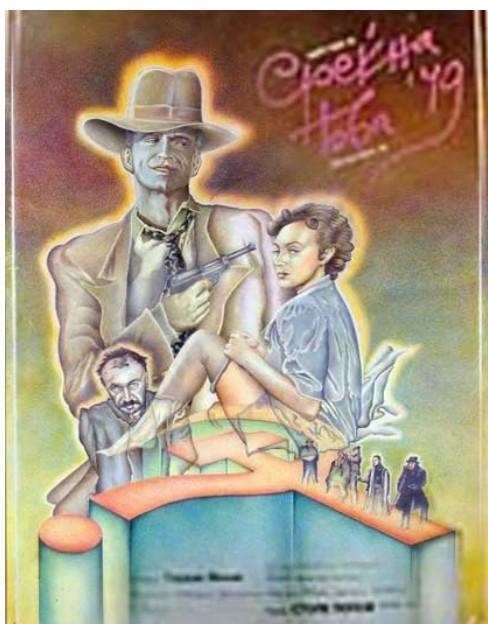
А сепак, од моментот кога зачекорувам плашливо,
до моментот кога се збогувам плачливо,
осудена сум со срцево да сакам,
со умов да творам,
со душава да верувам
дека ништо од ова залудно не е,
дека за некого можеби вредно ќе остане.

импресии

СУДИРОТ МЕЃУ ИДЕОЛОГИЈАТА СО ПСИХОЛОГИЈАТА ВО ФИЛМОТ **СРЕЌНА НОВА 49** ОД СТОЛЕ ПОПОВ

Илјада деветстотини четириесет и осмата — преку едно патување низ најдлабоките човекови емоции ни ја пренесува еден мајстор на **Златната арена** — Столе Попов, кој го прикажува просечното македонско семејство како колатерална штета на судирот помеѓу идеологијата и психологијата за време на раздорот помеѓу Комунистичката партија на Југославија и сталинизмот. Сто дваесет и пет култни минути обоени од магијата на Мето Јовановски и впечатливата мелодија зад песната на Калиопи.

Во портретот на ликовите, акцентот е ставен врз дуалноста на браќата Драгослав и Коста. Две македонски момчиња растени под ист покрив, од исти мајка и татко, хранети зелка манџа со иста лажица зготвена во старата кофа. Драгослав го живее животот според правилата, пресметано, како што и доликува на еден студент по економија, но и со доза таткова гордост. Коста, неговата спротивност, а подоцна и неговиот ривал, кој е заробен од животот на скопското подземје и шверцот на пеницилин, живее надвор од границите на законите, особено на оние моралните. Кога Драгослав е неправедно обвинет за шпионажа и фрлен во затвор, а Коста живее раскошно со девојката на брата си в прегратки, каде се крие надежта дека

постои правдата и зошто нема јасна граница помеѓу тоа колку од нашите грешки се плаќаат а колку од нив се препишуваат само на нечистата совест?

Во синописот на филмот се случуваат три самоубиства и уште едно убиство, кое наликува на убиство од небрежност. За три од овие убиства сведочат и три различни ликови, во чии искази може да се препознае некоја желба за утеха, но и разоткривање на причините за тој грозоморен чин. Првото самоубиство, кое ги отпочнува сите немили настани е она на најдобриот другар на Драгослав - Градимир. Според изјавата на Драгослав, другарот се самоубил од огромна мака предизвикана од политичкиот конфликт. Растргнат помеѓу тоа кој е во право и дали има доволно храброст да се спротивстави на наметнатите идеологии, тој сам си го одзема животот. Казната за неговото сторено дело, сосема неправедно ја сноси Драгослав кој е фрлен зад решетки, поради сомнежи дека крие нешто од власта. Она нешто за кое се сомневаат дека го крие всушност треба да се бара на најнепредвидливото место, во милозвучниот глас и примамливиот поглед на мистичната Вера. Неговата девојка, која е вистинскиот шпион,

во обид да го зачува интегритетот но и животот на својот брат, решително се предава со самоубиство. За нејзината смрт, повторно говори Драгослав кој ги известува надлежните дека самата си пресудила. Единствената смрт, за која Драгослав не е присутен е онаа на мајка му што се случува поради долготрајна болест, која според раскажувањата на Коста, произлегува од нешто подлабоко скриено во човековата душа, а тоа е јадот.

Испреплетена во психологијата на умирањето настапува и црната мачка која е уловена во неколку кадри како само прескокнува од едно до друго место во семејната куќа, но сепак има значајна улога во крајната сцена кога Драгослав фрла последен поглед кон семејниот портрет и се самоубива. Токму такви црни мачки се симбол на несреќа во фолклорот, а ова верување е поврзано и со мистериозните болести и умирања на луѓето во претходниот век, кои биле препишани на нешто необично, нешто мистериозно, необјасниво-црната мачка.

Би било сосема некомплетно, а ќе речам и неправедно ако не ја издвојам како посебна „материја“ за психолошка анализа „дамата во неволја“ — Вера. На почетокот на дејствијата навистина ја доживуваме како дама во неволја, некој кој сосема случајно се наоѓа во опкружувањето на несаканите настани, а потоа преминува во друга улога на фатална жена кога во раце го зема пиштолот и го вперува кон непријателите на Коста. Кога ќе помислиме на жените шпиони, се разбира, веднаш на памет ни паѓа нивното тајно оружје — шармот. Нејзиното генијално глумење ноншалантност оди рака под рака со нејзината вина, но таа рамнотежа исчезнува во моментот кога доаѓа до расчистување на вистината. Љубовниот триаголник на Драгослав Вера и Коста едноставно се заокружува со нашата стара: **Двајца се караат третиот користи.**

Единствениот главен женски лик кој останува жив пред филмот да заврши е сестрата

Нале. Иако нејзиниот лик не е во центарот на настаните, сепак некако успева магично да се појави, до креветот на мајка си, покрај својот брат, зад големиот и страшен од на татка си и со себе да понесе некоја утешителност и надеж. Нале — срце татино, кое се грижеше за болната мајка, девојчето кое браќата го сакаа, на кое му се фрла во прегратки кога најболните чувства ги опсипуваа. Не е тешко да се забележи дека Нале е скриената мотивација во секој од вознемирените ликови, таа е само мала искра која се јавува во последните секунди пред сè да стане повеќе неиздржливо.

Во времиња кога вистината се одгатнува преку жртвување на сопствениот морал, најголемата услуга која можеме да ја направиме себеси е да останеме лојални на сопствените идеали. Навистина, парадоксално е да се живее во свет каде човекот го уништува човештвото.

Викторија Фурнациска

**фотографиите се преземени од веб-страницата на IMDb.com.*

INSIDE THE WORLD OF **POSE**

FX'S UNAPOLOGETICALLY GLAMOROUS AND QUEER DRAMA SERIES

Set in the late 1980s and early 1990s, *Pose* offers a unique exploration of the underground ballroom culture in New York City and the lives of LGBTQ+ people amid the AIDS crisis. Making history with the largest cast of transgender actresses on television, the series is led by Michaela Jaé Rodriguez in the role of Blanca - an HIV-positive transgender woman who sets out to become the mother of her own ballroom house after departing from her house mother, the legendary and ferocious Elektra Abundance (Dominique Jackson). With dazzling costumes and a boisterous atmosphere, whether individually or as a house unit, the characters walk the runway and compete to earn trophies in different categories, from “royalty” to “realness” to “femme queen vogue.” However, despite the striking fashion and passionate performances, as Blanca says, “balls are a gathering of people who are not welcome to gather anywhere else.” Historically, similar drag balls and pageants can be traced all the way back to the 19th century. Still, the emergence of voguing - an improvisational style of dance characteristic for ballroom competitions, mainly inspired by poses shown on magazine covers - is commonly associated with the 1960s-1980s Harlem ball scene, which provided a safe space predominantly for black and Latino gay and transgender people. Blanca forms the House of Evangelista, recruiting several children, including Damon

(Ryan Jamaal Swain), an aspiring young dancer who gets kicked out by his parents for being gay, and Angel (Indya Moore), a troubled trans sex worker and former member of the House of Abundance, determined to become a model.

In its signature style, *Pose* boldly and directly addresses the AIDS crisis and the lack of medical support provided for the LGBTQ+ community, especially people of color. The series bravely opens its second installment with the episode titled "Acting Up" - an obvious reference to the ACT UP (AIDS Coalition to Unleash Power) organization that was founded with the purpose of raising awareness of the AIDS epidemic and fighting for the rights of the marginalized communities which were affected by it the most. One of the most controversial ACT UP protests in history known as Stop the Church is reenacted in this very episode, with footage from the real protest, which took place in 1989, cleverly being incorporated during the recreated scenes in the show. At this demonstration, several thousand protesters rallied at the St. Patrick's Cathedral in New York, many of whom entered the church and ended up getting arrested. But *Pose* does not stop there. In its series finale, the critically acclaimed drama features another impactful historic ACT UP protest, the 1992 Ashes Action, when protesters scattered the ashes of their loved ones who had died because of the illness on the lawn of the White House. Similarly, the characters in the show spread the ashes of their deceased friends and family members on the New York City mayor's lawn, including those of Pray Tell (Billy Porter), Blanca's closest friend and ballroom emcee.

One of the most crucial aspects of the series is the emphasis on the importance of chosen family and the nuanced dynamic and relationships between the key characters. The moments they spend together, often accompanied by brilliant humor and comedic dialogue, feel comforting

and heartwarming, offering viewers a sense of relief, as well as an opportunity to learn more about the characters and their individual storylines away from the intense drama and competitive energy of the balls, and the devastating reality of the outside world. These interactions are an ideal way to highlight the significance of the families that people choose after getting rejected by their biological ones for being who they are. Through this display of genuine love and affection and the way the characters look out for one another, we can see what family truly is, and sometimes it is not the one we are born into. Although Pose is brutally honest in its depiction of the discrimination that the characters face and the hardships they need to overcome, it does not forget to add a rather equal amount of hope that things can get better, rewarding them with big career opportunities and epic romantic stories.

It is this contrast of historically accurate representation of the struggles of the LGBTQ+ community in a dire period of death and violence on one hand, and the joyful and extravagant celebration of queerness and a part of queer culture that is often erased on the other - that makes Pose one of its kind.

Матеј Крстевски

есей

ЈАЗИКОТ НА ФЛОРАТА И ЖЕНСКОТО ЛУДИЛО, НЕВИНОСТ И СМРТ ВО **ХАМЛЕТ, ДАМАТА ОД ШАЛОТ И ГРАДИНАТА НА ПРОЗЕРПИНА**

Борис Симоновски

Целта на овој есеј е да се даде примат на темите за женското лудило, одземената невиност и нивната смрт, кои се метафорично претставени преку цветовите со кои се служат. Офелија, откако ќе пропадне душевно поради смртта на нејзиниот татко и невозвратената љубов од страна на Хамлет, плете венчиња и лулашка од разни цвеќиња пред да се удави во река. Пред тоа, раздава цвеќиња на кралот и кралицата, додека се наоѓа во пропадна душевна состојба. Дамата на Шалот е проколната жена од Артуровите легенди, која е заробена во високата кула и може да погледне кон надворешниот свет само низ огледалото кое е во нејзината соба. Принудена од исткаената волна да направи свет сличен на оној од кој е изолирана, таа мечтае по својата слобода. Дамата решава да ја напушти кулата и да отплови кон кралството на Артур, откако ќе погледне низ прозорецот за прв пат и ќе се вљуби во најдобриот витез Сер Ланселот. Во истиот миг, ќе дојде до кршење на нејзиното огледало и ќе започне клетвата. По отпловувањето кон Камелот, Дамата на Шалот започнува да пее тажаленка, и настанува бура, слично на нејзината внатрешна состојба, и на крај умира пред да ја почувствува слободата. Божицата Прозерпина е заробена во пропадната градина каде ништо не расте, и секое поле е јалово. Таа е потрошен дух, силуета и ехо на поранешната девица која енергично собирала цвеќиња заедно со нејзината мајка Керера. Грабната од богот Плутон, таа сега господарува со пропаднатата градина, која го претставува последниот стадиум на човековиот живот: вечна смрт, и е симбол на безнадежност и беспомошност.

Офелија од Елизабетанското време служи како архетип на женското лудило и

понижност, кршливоста на жената која е задушена од патријархалниот систем. Иако таа е благородничка и чесна девојка, нејзините односи со Хамлет и сопствениот татко, ќе ја променат нејзината судбина. Откако ќе биде поттисната од невозвратената љубов на Хамлет, неговите вербални напади кон неа „да оди во опатија“, како и обидите од нејзиниот татко и неговите сојузници да биде закутена, таа сепак наоѓа алтернативен јазик. Трагичната Офелија решава да се изразува низ јазикот дотогаш нејасен и несвојствен за мажите: плетење/раздавање цветови и пеење меланхолични песни. „Нејзините постапки во драмата Хамлет се, несвесни во најголема мера, и укажуваат на нешто спротивно. Најпрвин, самиот чин е акција преку збор, дискурс, песна, расфрлањето со најразлични цвеќиња (со еротски алузии и најразлични сексуални конотации) како симболично дефлорирање всушност укажуваат на победата на патријархалниот систем.“ (Срцева-Павловска, 135-136).

Цветовите кои Офелија ги користи се наведените: рузмарин, клучно растение кое го носеле на погреб, бела рада/маргаритка („загубена“ невиност), љубичици (вера и нежност), темјанушка (мисла и помнење, алузија на обездушениот лик на Офелија, но истовремено и на нејзината отсуство во драмата. Дури и нејзината смрт не е прикажана, туку известена од страна на Хамлетовата мајка), кандилка (приврзаност) итн. Во една позната сцена од *Хамлет*, каде Офелија се појавува со распуштена коса (знак за лудило), таа почнува да пее тажаленка и да доделува различни цвеќиња за публиката. Разните цветови имаат парадоксални конотации за нејзиниот трагичен живот како што се: кандилка/свонец (машко неверство/неблагодарноста на Хамлет), анасон (ласкање), седевче (прељуба, искрено каење за сите женски гревови) и синолички (верност, во парадоксална смисла) меѓу останатите цветови (Кошка-Хот, 2011: 373).

Сличен е случајот со Тенисонева песна *Дамата од Шалот*, која се впушта во евентуалната смрт во прозирнобел фустан, кој ја симболизира нејзината честност и верност, заедно со лилјановиот цвет во рака.

Лилјановиот цвет во раката на Дамата е симболот на невиноста и на доблеста, налик на чистотата на Дева Марија, но и на погребувањето и на духовната чистота при повторното раѓање. (Ibid, 373).

Lowczanin ги коментира визуелните и звучните слики на бајковитиот и сликовитиот свет од кој е изолирана Дамата. Реалниот свет се наоѓа во контраст од сивата монотона кула во која е заробена Дамата од Шалот. Таа е принудена да ткае слика од реалниот свет од којшто е изолирана, и само го гледа/искусува низ огледалото. Овој разнобоен опис на реалниот свет кој може да се пресликува на таписеријата која ја ткае Дамата станува мотив за нејзиното заробување (надворешно/сензуално/еротско и внатрешно/душевно).

Според голем број критичари, „оваа песна може да се согледа како израз на (потиснатата) женска сексуалност. Некои критичари исто посебно алудираат на женскиот принцип на емотивно страдање како примарен принцип, кулминирајќи со сопствено кршење, со кршењето на огледалото што одразува сенки на реалноста што заробува“[1]

Книжевната теоретичарка на англиската драма и феминистичката критичка теорија, Рајна Кошка-Хот (2010) мошне сликовито ја доловува врската помеѓу заробената положба на Дамата и визуелните елементи од песната: „Во песната, Тенисон ја опишува Дамата од Шалот како облечена во снежнобел фустан кој е развеан - се крева и вее во чамецот додека врз неа тивко паѓаат лисја...Тажните врби треперат и шепотат околу кулата во која е затворена Дамата од Шалот... Таа е опишана како отсутна, вербално нема, со стаклест поглед - односно дека таа е сè уште жива во смртта, слично на Офелија“. (377).

Во песната *Градината на Прозерпина* од Алгернон Чарлс Свинберн, разни растенија се употребени како метонимични средства кои укажуваат на гнилата и смртта. Оската на светот (Axis mundi) на оваа песна ја презема градината на подземната божица Прозерпина, со чија јаловост и гнилеж упатува на смртта како последната етапа од човековиот живот. Градината на оваа грчко-римска божица е претставена како антипод на обичната градина, каде има безбројни полиња со трева и бујна вегетација. Во оваа градина не расте и не се култивираат растенија/овошки кои биле карактеристични во старогрчката култура како што се грозје, ластери или пак пченка. Во градината не владее живот и зеленило за луѓето да можат да „си посеат и пожнеат“, туку само снисhta, потрошени сили и цветови на афион. Свинберн во неговата песна се служи со овој аграрен вокабулар и метафора на растење и цветање, на начин на кој ги контрастира со венење и смрт. (Shackford, 1918: 90). Темата на оваа песна е (не)животот после смртта, односно дека постои вечна смрт, и нема задгробен живот. Оваа тема повеќе се апострофира, кога ќе се земе предвид духот на времето во кое живеел и творел авторот. *Градината на Прозерпина* била напишана за време на религиска криза во Викторијанска Англија, каде дошло до зголемување на скепсата кај народот кон библијата (и христијанството), особено по објавувањето на делото *За потеклото на видовите* од Чарлс Дарвин. Ова дело успеало да донесе одредени научни хипотези кои биле во директен судир со христијанските учења, како што се настанокот и еволуцијата на човекот и вистинската старост на планетата земја. Свинберн употребува лик од класичната (паганска) митологија, Прозерпина, за да нападне одредени концепти на христијанската религија (бесмртноста/трансцендентноста). Ова била вообичаена пракса на повеќе автори од Романтичарската и Викторијанската епоха да се служат со ликови и топоси од класичната митологија како алузија на нивната религија (христијанството) (Louis, 2005: 330).

Божицата Прозерпина е претставена како бледа фигура налик на дух, која талка по неплодната градина, и ги собира сите човекови души како (овенети) рози. Овој грозоморен чин буди меланхолична слика, кој претставува контраст со описот кога . Иако смртта се наоѓа во фокусот на оваа песна, сепак има и поврзаност со загубената женска невиност. Колку што сме запознаени според старогрчкиот мит, божицата Персефона/Прозерпина по нејзиното грабнување, ја губи нејзината невиност (во фигуративна и метафорична смисла). Последователно таа станува вечна сопруга на богот на подземјето Ад/Плутон и бидува одземена од преградките на нејзината мајка Керера/Деметра. Оттука

може да се забележи како транзицијата на младата Кора во зрелата Прозерпина, исто одговара на преминот од аграрна во хтонска (подземна) божица, како и одземање на нејзината невиност. Свинберн се служи со палета од растенија кои имале значајна улога и симболика во античката култура, со цел да ја зацврсти оваа врска помеѓу животот и смртта. Еден од главните растенија претставува грозјето, од која божица гмечи смртоносно и божествено вино. Според речникот за фолклорното значење на растенијата и цветовите, грозјето, како и ластерот виното се симболи за преродба. Оттука, симболиката на растенијата се засилува со пропаднатата градина, меѓутоа станува парадоксална, бидејќи ги означуваат и животот и смртта (Simonovski, 2023: 281-2). Гледано од аспект на култот кон божеството и вегетацијата, божицата Прозерпина, како Кора, пред да биде грабната од страна на Плутон се идентификувала како помлада верзија на нејзината мајка Керера - млада пченка. Пченката е уште едно растение кој бил дел од култот кон Прозерпина и чие отсуство во градината е спомнато во песната). Единственото растение кое цвета и го има во изобилие во градината е афионот, кој бил симбол за спиење како и симулакрум на смртта во античката доба и ренесансата. (Ibid, 126). Покрај тоа што мноштво од растителните алузии говорат за смртта и безнадежната ситуација на Прозерпина, има и два стиха кои алудираат на изгубената девственост. Имено, божицата е метафора за последната фаза на човековиот живот: вечната смрт. Таа седи во градината, и ги чека сите покојни души, како што порано ја чекала сопствена мајка, но сега ја „заборавила нејзината мајка - земја“. Им врти грб на семето и на ластовицата (како предвесник на пролетта). Прозерпина ги усвоила нејзините идиосинкретични особини: таа е ладна, повлечена и аскетична, слично на подземната градина каде таа владее како парадоксално божество на цикличниот процес на животот и смртта (González, 2020: 6). Иако главната тема на оваа песна е неизбежноста на смртта како последна етапа и непостоењето на задгробниот живот, сепак може да се пронајдат и број алузии и метафори кои укажуваат на женската субверзивност, изгубената невиност и (немото) лудило.

Како заклучок, ги посочуваме наведените паралели: авторите се служеле со прикажување на трагичната смрт и женското лудило низ нивната психолошка и физичка деградација. Тие го постигнале најдобро служејќи се со растителниот симболичен речник кој спаѓал под женскиот домен. Офелија, Дамата од Шалот и Прозерпина се наоѓаат во состојба на беспомошност и очајување. Нивната маргинализираност ја потенцираат токму преку нивното занимавање со флората: служејќи се со разни цветови кои укажуваат на нивното дефлорирање и одземена лојалност и љубов (маргаритки, синолички, лилјанот, меѓу другите). Покрај нивната немот и пасивност, тие сепак се бунтуваат и го добиваат нивниот одземен глас преку флората или пак преку некоја друга женска активност (како пеењето и ткаењето во случајот со Офелија и Дамата од Шалот). Меѓутоа, постои една поврзаност помеѓу трите ликови и тоа е нивниот архетип за женската потчинетост и женското лудило и смрт прикажани низ цветовите кои содржат метонимична и парадоксална симболика.

Користена литература:

Латиница

- González, C. S. (2020). "No Roses, White nor Red, Glow Here": The Motif of the Garden in Two Proserpine Poems by A. Swinburne and D. Greenwell." *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 22.4.
- Lehner, E. and Lehner, J. (2004). *Folklore and Symbolism of Flowers, Plants and Trees*. Dover Publications Inc.
- Louis, Margot K. (2005) Gods and Mysteries: The Revival of Paganism and the Remaking of Mythography through the Nineteenth Century. *Victorian Studies* Vol. 47, No. 3. Indiana University Press, p. 330.
- Lowczanin, A. "The Topography of Confinement in "Jane Eyre" and "The Lady of Shalott", *Roczniki Humanistyczne*, vol. 1. LCI, no. 5, (2013), pp. 260-287.
- Shackford, M. H. (1918). "Swinburne and Delavigne". *PMLA*, 33(1), 85–95.
- Simonovski, B. (2023) "The Language of Agriculture and Death in 'The Garden of Proserpine'" In Stojanovska-Ilievska. N., Trajkova-Strezovska, Z. & Joshevska-Petrushevska, M. (eds.). *English Studies at the Interface of Disciplines: Research and Practice Conference Proceedings. International Conference at the Department of English Literature and Language* (8th-9th April 2022). pp. 277-285. Skopje: Ss. Cyril and Methodius University, "Blazhe Koneski" Faculty of Philology.

Кирилица

- Кошка-Хот, Р. (1999). *Англиската поезија XVIII и XIX век*. Учебно помагало (соавтор со И.К. Попоска и А. Илиева). Скопје: Филолошки факултет.
- Срцева-Павловска, Т. (2023). *Спекулум на лудата жена*. Субверзивноста на женското лудило во англо-американската проза наспроти конформизмот на женската патријархална матрица на македонскиот роман. Скопје: Икона.
- Кошка-Хот, Р. (2010). „Офелија и Дамата од Шалот: визуелизација на женскиот лик и глас како текст и како слика.“ *Mirage* (електронско списание) и во *Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, книга 36*, Скопје.
- РЕПЕР НЕТ. (02.06.2013). Кратка анализа на структурната повеќеслојност на екфразисот во „Дамата од Шалот“ на лорд Алфред Тенисон. (пристапено на: 21.12.2024). <https://reper.net.mk/2013/06/02/esej-broj11/>.

ПОМЕЃУ РЕАЛНОСТА И ФАНТАЗИЈАТА ВО ФИЛМОТ: **ЧУДО ВО МИЛАНО** ОД ВИТОРИО ДЕ СИКА

Дарија Јовановска

Виторио де Сика

Виторио де Сика, е познат италијански филмски режисер и артист. Тој пораснал во Неапол и започнал да работи како канцелариски службеник со цел да собере пари за да го издржува своето сиромашно семејство. Но, неговата заинтересираност кон глумата прави да се приклучи кон сценско друштво во 1923 г. и иако својата уметничка кариера најпрво ја започнува како актер во епизодни улоги, подоцна, во 1940 г. се пронаоѓа и во режијата. Тој се смета за зачетник на италијанскиот неореализам, а во неговите повоени дела, евидентен е документарниот пристап кон темите со кои се занимавал.

„Тој раскажуваше приказни во филмовите кои се занимаваа и се фокусираа на обичниот човек, работникот. Зборувааше за луѓе кои имаат проблем да се снајдат во животот, за пензионерите кои не можат да живеат од својата пензија или за некои станбени прашања, за статусот на жената за време на војната и други работи. А тие приказни беа некако емотивни и допреа до публиката.“ - вели Радиша Цветковиќ.

Неговите филмови ја содржат онаа болна тага на човечкиот живот но истовремено и убавината во него, испреплетувајќи ги трагичните со комичните елементи во филмот како што патем тие се испреплетуваат и во животот. Во нив Де Сика ја претставува сликата на еден свет, не како документација туку преку илуминација на поезијата.

Неговите филмови – особено *Shine, Shine* (1946), *Bicycle Thieves* (1948) и *Umberto D* (1952) – се меѓу најславните во европската кинематографија. Сите тие се трагедии на погрешна комуникација меѓу луѓето и пораз на човекот за време на политички патос.

Неговите ликови се невидливи личности за светот во кој живеат, кои се во фокусот во филмовите и ни се видливи само нам. Измачувани од угнетување и сиромаштија, неговите протагонисти паѓаат во акти на морален компромис: хероите мора да станат она што нивната совест го осудува – кодош, насилник, крадец, просјак... Тој раскажува приказни за срцепарателни студии на сиромашната повоена Италија. Тагата во нив е неизбежна; тоа е последица на општествена и социјална структура. Тој во неговите филмови упатува многу силна и потребна порака за секој човек: Животот сепак продолжува... Мотивирачкиот импулс во филмовите на Де Сика е оној да ги прикажува луѓето и светот онакви какви што се, со сите нивни неуспеси и слабости, а тоа го може само човек кој ја знае убавината и вредноста на нивното постоење во вистинскиот облик.

Виторио де Сика заедно со неговиот пријател и соработник, сценаристот Чезаре Заватини, во 1951 година создаваат една неорелистичка бајка, фантастичниот филм: *Чудо во Милано*, каде што ја гледаме тежината на животот преку навидум едноставни околности и ситуации. Де Сика вели дека најмногу ги сака наивните луѓе, добрите и луѓето обземени од едноставната вера во животот. Па токму такви и ги создава или позајмува во овој филм. Иако овој фантастичен филм е навидум измислена приказна или пак неорелистичка приказна, сепак ниту фантазијата не може комплетно да ја напушти човековата реалност, тие навидум два спротивни поими: реалност и фантазија, се испреплетуваат и во животот и во филмот. Овој филм ни дава една утеха која може да ја почувствуваме само од ваквата чиста уметност и по гледањето навистина да си речеме: Животот сепак продолжува...

Фантастичен филм

Фантастичниот филм е жанр кој прикажува имагинативен и често натприроден наратив, дозволувајќи им на гледачите да избегаат од реалноста и да истражуваат извонредни светови, ликови и настани. Овој жанр често се испреплетува со темите на несвесното, темите на соништата и симболиката, овозможувајќи подлабоко разбирање на човечките желби и стравови додека создава наративи кои ги надминуваат границите на обичниот живот.

Фантастичните филмови често содржат елементи како магија, митски суштества и алтернативни реалности, привлекувајќи ја публиката во имагинативно искуство кое

оди подалеку од вообичаеното. Жанрот им овозможува на филмаџиите да се запознаат со архетипски теми и симболи кои резонираат со потсвеста на гледачите, откривајќи подлабоки психолошки вистини. Фантазијата може да послужи како моќна метафора за прашања од реалниот свет, дозволувајќи и на публиката да се соочи со своите стравови и желби од безбедно растојание.

Фантастичниот жанр често користи симболика за да ги збогати своите наративи преку претставување на сложени човечки емоции, желби и конфликти преку фантастични елементи. Со анализа на овие симболи, гледачите можат да откријат слоеви на значење што резонираат со нивните сопствени искуства.

Фантастичните филмови често вклучуваат елементи од соништата за да истражуваат во несвесниот ум. Ликовите може да искушат надреални настани или да се соочат со симболички манифестации на нивните стравови и желби, пресликувајќи ја структурата на соништата. Ова им овозможува на гледачите да истражуваат психолошки теми како идентитет, траума и аспирација на подлабоко емотивно ниво, приближувајќи се кон вистините за човечкото искуство.

Фантазијата има длабоко влијание врз перцепциите на публиката за реалноста преку еден вид бегство од неа што им овозможува на гледачите привремено да се оддалечат од нивниот секојдневен живот. Привлечноста на фантастичните светови ѝ овозможува на публиката да се вклучи со својата имагинација, водејќи ја до размисла за сопствените желби и борби. Преку презентирање на алтернативни реалности исполнети со магија и авантура, фантастичните филмови не само што ја забавуваат, туку и ја покануваат публиката да размислува за пошироки теми како што се надежта, издржливоста и потенцијалот за промени во нивните животи. Фантазијата не бега од стварноста, ниту пак ѝ се наклонува целосно.

Чудо во Милано

Чудо во Милано (1951г.) е, хибриден филм, магично неореалистичка бајка, фантастична приказна која не е во чекор со преовладувачкото расположение на италијанската кинематографија во раните педесетти. Имајќи го предвид пустиот, повоен градски пејзаж на индустриското Милано и сопствениот свет на соништата и магијата на филмот, тој ги развлекува пристапите на начин што нуди поеластична дефиниција за неореализмот отколку што обично му се припишува на движењето. Проектот настанал најмалку единаесет години пред да излезе филмот, дело на Заватини, еден од најраните поборници на неореализмот, насловено *Totò il buono*, објавено во списанието *Cinema* во 1940 година. Делото исто така ја прикажува загриженоста на Заватини дека многумина во неговото општество ја изгубиле од вид нивната одговорност еден кон друг од годините на фашистичкото владеење. Во текот на следната деценија, писателот го претворил *Totò*

il buono во сериски роман, а потоа и во полноправно сценарио. Заватини и Де Сика се запознале во 1935 година, кога Заватини започнува да работи како сценарист, а Де Сика бил популарен комичар.

Филмот започнува со бајковит почеток, неопределеното време: „Некогаш одамна си беше...” и чудесното наоѓање на бебето Тото во градината со зелки, од страна на Лолота, старица која живее сама. Нејзината духовна перспектива за светот го информира детето дека истуреното млеко на подот е повод, не за карање, туку за игра, со бела река и со куќички на „бреговите“. Откако ќе почине Лолота, Тото ќе биде испратен во сиропиталиште. Наративот на филмот на почетокот изгледа како релативно втемелена приказна за класната солидарност и човечката добрина, со нејзините епизоди, средби меѓу главниот лик, Тото и другите сиромашни работници на градските улици. Филмот ја гледа човечката природа како често бесчувствителна и самозаинтересирана. Во првите десет минути од филмот, Тото е прикажан како возрасен, на зимскиот ден во Милано. Го игра Франческо Голисано, актер кој бил поштенски работник кога го открил режисерот. На снежните улици, Тото поздравува неколку груби минувачи со „Buongiorno“ и е пречекан со рамнодушност. Подоцна, неговата чанта е украдена од еден постар бездомник, а кога Тото ќе го стигне и ќе ја види неговата тага, тој ја празни и доброволно му ја дава. Лолота е „виновна“ што го научила Тото, дека и покрај несреќите во животот, начинот на кој реагираме го поставува тонот за тоа каков ќе биде нашиот живот. Тука гледаме како „возрасното дете“ реагира кога ќе му ја украдат чантата, оставајќи ја кај човекот кој ја зел. За возврат, старецот му дозволува да преноќи во својата „куќа“, која се испоставува дека не е ништо повеќе од скривалиште од силниот ветер во близина на железничката пруга. Тоа е судбоносен избор: пристигнувањето на Тото ја менува среќата на купот „неуредни“ бездомници кои живеат таму.

„Бидејќи се сиромашни, овие луѓе сè уште ја чувствуваа, како што повеќето обични луѓе можеби веќе не ја чувствуваат, живата топлина на зракот на зимското сонце, едноставната поезија на ветерот.“ - напиша Де Сика за неговите ликови.

Така, Тото останува да живее во колонијата на скитници во предградието на Милано. Тој се истакнува со својата љубезност, ведар дух и со организаторските способности и на скитниците им помага да ја уредат населбата. Набргу, во населбата пристигнува голема група скитници, меѓу кои и Едвиге, во која Тото веднаш се вљубува.

Голем дел од овој филм е посветен на ексцентричното однесување на овие жители, кои се „нежни цртани фигури“ на човечката несреќа придружени со жива партитура од Алесандро Чикоњини. При една веселба, скитниците откриваат нафта, а еден од бездомниците – Рапи, веднаш го известува богатиот сопственик на земјиштето Моби. Но, кога г. Моби и неговиот колега, ќе ја откријат нафтата под земјата, иселувањето е неизбежно. Моби ги уверува дека тој и тие се „сите исти“ и дека не им посакува никаква штета, но нормално дека ги лаже. Вистинската станбена криза во Милано во тоа време ги прави грабливите газди како Моби лошо влијание врз економијата на градот. Фантастичен контраст е да се видат жителите со неуреден изглед, сопоставени со овие

богати луѓе кои се толку далеку од нив. Тоа е контраст што продолжува откако ќе се врати Моби и оваа слика ја воспоставува една од основните теми што често се среќаваат во неореалистичките филмови: економската нееднаквост.

Загрозен од Моби и фалангата на вооружена полиција, Тото е блиску до признавање на поразот, кога му доаѓа сенишната слика на Лолота со подарок: бел гулаб што исполнува желби.. Во незаборавното финале, жителите на сиромашните населби се искачуваат на небото преку летечки метли, заробени од чистачите на улиците околу катедралата во Милано.

Фанстастични симболи

Симболите во овој филм спаѓаат некаде помеѓу народната магија, фантастичното и христијанската иконографија: летечки метли и магични бели гулаби, кои го претставуваат натприродното. Де Сика јасно вели дека неговите филмови имаат „христијанско - или едноставно човечко – искуство на заедништво“.

Ликот на Тото

Може да се постави прашањето и за идејата дека Тото и самиот симболизира ангел; тој е сирак кој се појавува наеднаш и шири извонредна великодушност за да го олесни страдањето околу себе, со мистериозни средства. Тој игра игри со запустени деца, утешува старец кој има артритис, спасува пријател од самоубиство... Тој е премногу добар за овој свет; што води кон тоа дека може да се запрашаме дали припаѓа на друг. Режисерот ја гледа великодушноста како подарок што е толку редок што е практично натприроден. Тоа е она што го прави овој филм толку магичен и фантастичен. Може да се земе нешто страшно и негативно и да се сврти во насока на оптимизам, како и во животот, така и со луѓето кои веруваат во чуда. Тото е алтруист, некој кој ги исполнува желбите на сите други пред своите. Тој сака другите луѓе да бидат згрижени и среќни. Магијата служи за да му дозволи на несебичниот Тото да им помогне на другите во исполнувањето на нивните желби. Тоа што е невозможно станува возможно. Преку магија, тоа што некогаш било премногу чудно за да се посака, станува нешто веднаш достигну. Така, надежта опстојува. Дури и ако не преку буквална магија, надежта дозволува да се продолжи. Работите би можеле да станат подобри утре, или следната недела или следната година. Тото е симбол за тоа што треба да биде човештвото ако престанеме да ги ставаме сопствената болка, нашите сопствени алчни желби пред сите други. Така, филмот поседува идеја, многу возбудлива и позитивна, зборувајќи за она што ние како луѓе си го должиме едни на други и за начинот на кој заедницата која се грижи за себе може да напредува. Накратко, херојот е благ човек кој благодарение на својата добрина успева да го извлече најдоброто од секого, да дијалогизира со сите и да

внесе надеж дури и кај очајните. Тото е фигура на невиност и добрина, слично како херој од бајките. Неговата љубезност, дарежливост и верба во добрината на луѓето го прават совршен канал за магијата на гулабот. Тој ја отелотворува идејата дека едноставна личност со чисто срце може да го промени светот, макар и само привремено, со помош на магија. Овој бајковит аспект го додава целокупниот фантастичен тон на филмот.

Магичниот гулаб

Духот на Лолота бега од рајот за да му подари на Тото магичен гулаб, кој ги исполнува сите желби. Во срцето на фантазијата на филмот е магичниот гулаб кој обезбедува чуда за сиромашната заедница. Ова создава свои проблеми, се разбира, бидејќи толпата сака цел куп работи, од физички чуда до производи за широка потрошувачка, така што гулабот го симболизира економското чудо на капитализмот, како и молитвите кон Бога за ветениот рај на работниците. Приказната ја продолжува својата мешавина на сладост, шмек, циничен социјален коментар, неправедно разгорување на сиромашните, нивното сопствено проблематично човечко однесување и фантазија на бегство. Возбудата од исполнувањето на желбите го превртува сиромашниот град: додека некои посакуваат неопходни работи, други посакуваат екстравагантни луксузни добра. Барањата за крзна и машини за перење овде се нагласено сатирични, како што би било во Италија, во 1951 година, на врвот на своето „економско чудо“ и подемот на масовниот консумеризам. Овој елемент на магичен реализам (жанр кој комбинира магични елементи со реалистични поставки) е она што го трансформира филмот во фантазија. Ликовите - кои се главно сиромашни и се борат - почнуваат да ги гледаат своите соништа како се остваруваат, благодарение на оваа мистериозна птица.

Благодарение на Тото и неговиот божествен гулаб, кога Моби, потпомогнат од полициска сила, фрла димни бомби врз жителите, сиромашните миланци одеднаш можат да го вратат чадот врз своите напаѓачи со „дување“ кон нив. Кога полицијата се обидува да ги извлече жителите од нивните куќи, со помош на гулабот, одеднаш добиваат црни чадори и така уште еднаш се спасени. Филмот продолжува на овој фантастичен начин, со алегориски сили кои се целосно неуспешни во нивниот обид да го скршат човекот. Клучот за портата на филмот кон оптимизмот лежи во фантастичното. Иако „магичната птица“ испратена од небото не е нешто на кое може да се надеваме во секојдневието, алегориската моќ на птицата останува: чудо, дури и ако не е буквално испратено од небото, може да се случи. Неочекувана промена, нови шанси, спонтан великодушност од странец, тоа се работи кои можат да му дадат друг тек на животот. Натприродната способност на Тото да го задоволи секое барање е магичен чин, нешто резервирано за фантазијата, но непобедливото чувство за надеж и оптимизам на младиот човек е нешто од нашиот свет и затоа овој филм е токму едно хибридно испреплетување и на магичниот реализам и на бајката и на фантазијата.

Неговите фантастични аспекти служат за да се истакне контрастот помеѓу

суровоста на реалноста и копнежот за подобар живот. Комбинацијата на фантазијата и социјалната критика му овозможува на филмот да пренесе подлабоки пораки за сиромаштијата, нееднаквоста и важноста на човечката поврзаност на начин што резонира емотивно и интелектуално. Така, иако *Чудото во Милано* е несомнено фантастичен филм, тој го користи жанрот за да ги критикува општествените и политичките услови на своето време, правејќи го сложено, слоевито дело.

Крајот и моќта на надежта

Оригиналниот крај што Заватини го напишал за филмот е намерно повеќе политички од оној што ни го дава Де Сика. Во него, откако жителите на сиромашните населби излегуваат на небото преку летечки метли, сфаќаат дека не можат да најдат место за слетување: сè што можат да видат се знаци на кои пишува: „Приватна сопственост“. Меѓутоа, Де Сика и Заватини, се сомневаа дека овој полемички крај никогаш нема да ја надмине цензурата. Па така, кога жителите на градот се заробени од полициските сили, љубезноста и добрите намери на Тото ги спасуваат луѓето. Тој го враќа гулабот, откако ќе му го одземат двајца ангели кои навидум се незадоволни од крајно либералната политика на младиот човек да ја исполни секоја желба. Така полициските вагони се распаѓаат, а народот е повторно слободен. И иако се првично се уапсени (затоа што го бранеа нивниот дом), на крајот сите зграпчуваат метла и како што гласи насловот, чудесно летаат. Затоа, ликовите следат ескепистичка, бајковита патека, летајќи во облаците до место каде што „Добар ден“ значи само „Добар ден“. За разлика од човекот, блиску до почетокот на филмот, кој го испрашува Тото зошто го поздравил, луѓето не се сомневаат еден во друг за задни намери. Летањето на метли ни ги симболизира ниските класи, кои ги чистат улиците, претставува амблем на вештерството и детската имажинација. Крајот станува решение, антирешение и предизвик за гледачот: Што ќе се прави со овој свет? Ако бегството на филмот изгледа едноставно, уште поедноставен е лекот за злата на општеството: да се биде добар како Тото, да се однесуваме едни со други со љубов и почит. Што го прави тоа поневозможно од летањето на метла? Практично во секој друг неореалистички филм, осиромашените би имале мала или никаква среќа да избегаат од нивните животни услови. Ослободувањето од оковите на нивната сиромаштија би било речиси невозможно, а филмот ја нагласува истрајноста на овие луѓе бидејќи бесмисленоста во нивните обиди станува премногу јасна. Но, *Чудо во Милано* не е еден од овие филмови. Тој не сака да не потсети на реалноста, туку ни помага да избегаеме од неа. *Чудо во Милано* е филм за надежта. Магичните елементи на филмот им даваат тежина на концептите на упорност и љубезност, бидејќи овие работи се исплатат на еден или друг начин.

На крајот, магичниот гулаб исчезнува, оставајќи ја заедницата без чудата на кои може да се потпрат. Сепак, последните сцени сугерираат дека вистинското чудо е

колективниот дух на заедницата, нивната солидарност и надежта што ја нашле еден во друг. На овој начин, филмот комбинира фантазија со чувство на оптимистички реализам: додека магијата може да исчезне, способноста на заедницата да се поддржува едни со други и да издржи, останува.

Хуморот ќе го спаси светот!

Чудо во Милано, всушност, е можеби еден од првите примери на повоената италијанска кинематографија што се обидува да ја ублажи неореалистичката политичка и социјална критика со тонот на хуморот. Сочувствителниот хумор што Чарли Чаплин и Рене Клер го користеа со неспоредлива генијалност, го користи и токму Виторио Де Сика во *Чудо во Милано*. Аспектите на човечката деградација овде се користат како материјал за бурно комична демонстрација на иронијата на животот. А таму каде не „открил мелем“ за бедата во која човекот може да се најде, тој во овој филм наоѓа утеха за својот народ во правењето на чуда.

Де Сика ни претставува една совршено комплицирана измама, измама што во себе ја има трогателната страна на самиот живот, што е втемелена во тезата дека човекот живее во самозалажувачки соништа. Филмот изобилува со мистериозни и хумористични слики долго пред да започне вистинската фантазија и магија.

И самиот сиромашен квартал каде живеат овие луѓе е толку сиромашен што луѓето на крајот се борат дури и за сончев зрак. Кога мало парче сончева светлина се пробива низ студените облаци, сиромашните „смрзнувачи“ брзаат заедно кон зракот. Само Рапи се обидува да го „зароби“ зракот само за себе, оттурнувајќи ги своите соседи. Во друга чудна сцена, една „градска жителка“ продава билети за луѓето да седнат на столчињата што таа ги поставила и да го гледаат заоѓањето на сонцето. Собраната публика што плаќа, чека со трпеливо исчекување, а потоа аплаудира на финалето додека сонцето се спушта под хоризонтот. Продавачката на билети заработува од природата, но нејзините клиенти се прилично задоволни. Дали спектаклот е коментар за едноставни задоволства или пак да се биде во група ги прави едноставните работи позначајни?

Поаѓајќи од зашеметениот хумор: бездомниците се греат под единствениот сончев зрак или го гледаат зајдисонцето како театарска претстава; Господин Џузепе, кој измислува имагинативни генеологии за пари и кој им вели на луѓето „Кој знае кој бил твојот татко!“, потоа милијардерите кои се пазарат со 'ржење и лаење, човекот-барометар, полицаецот кој со „магија“ почнува да пее со сопран глас...

Надреални ситуации и магичен реализам преку хуморот во филмот

Хуморот на филмот често доаѓа од мешањето на фантазијата и реалноста. Кога Тото ќе го добие „магичниот гулаб“, ова „чудо“ станува катализатор за низа апсурдни настани, преку чудесните промени кои ги доживува заедницата. Овој фантастичен аспект, создава ироничен контраст помеѓу навидум обичното и извонредното, што може да биде доста хумористично.

Луѓето од оваа „магична, небесна птица“ бараат работи како пари, богатство, материјални добра со што укажува на нивната потреба од подобри услови и копнеж за подобар живот. Но, бараат и некои по апсурдни нешта како бунди, крзна, чевли, или пак некои луѓе бараат љубов, среќа или средства за решавање на нивните лични прашања. Овие барања се помалку материјални, а повеќе за емоционално исполнување или желба да најдат мир и радост во нивните животи. Од гулабот бараат промена на бојата на кожата за да бидат со саканиот, некој сантиметар во висина плус, да зборуваат без говорни маани или пак оживување на прекрасната статуа за која подоцна се расправаат... Птицата исполнува и поопшти барања за чуда - како што е желбата да се доживее нешто прекрасно, изненадувачко или чудесно. Луѓето кои живееле во тешкотии се обраќаат кон птицата, со надеж, дека само чудо може да ја разбие монотонијата на нивните животи.

Како што се развива приказната, некои од ликовите, особено оние помалку добронамерните, бараат од птицата да донесе правда или одмазда против нивните угнетувачи. Заедницата се соочува со експлоатација од страна на оние кои сакаат да ги урнат нивните домови за да изградат полуксусни згради, па затоа некои луѓе бараат одмазда против богатите и моќни личности одговорни за нивното страдање.

Севкупно, улогата на магичната птица во *Чудо во Милано* е да ги исполни желбите и соништата на сиромашените ликови, симболизирајќи форма на исполнување желби во свет кој многу ги негирал. Овие желби, сепак, честопати доаѓаат со иронични последици, истакнувајќи го спојот на филмот на надреализмот и социјалната критика. Хуморот и иронијата во овие барања укажуваат и на вродената апсурдност на човечките желби и честопати кривката природа на надежта.

Социјална сатира

Филмот суптилно го сатиризира италијанското општество, особено неговите социјални и економски поделби. Хуморот често ја критикува алчноста и искористувањето на сиромашните од повисоките класи. На пример, контрастот помеѓу едноставните вредности на жителите на сиромашните квартали и среброљубивите бизнисмени кои сакаат да ја искористат земјата за развој е прикажан на претеран и хумористичен начин. Начинот на кој ликовите во сиромашниот квартал реагираат на манипулациите со богатите понекогаш е комичен по својата апсурдност, бидејќи тие успеваат да ги „сврчат“ работите

преку неочекувани средства.

Карактеризација на „чудните ликови“

Филмот е полн со ексцентрични ликови чиешто однесување и реакции на настани често се гледаат како хумористични. Старата дама која се грижи за Тото, другите жители на сиромашниот квартал, па дури и полицаецот Џузепе, сите имаат претерани, карактеристични особини кои создаваат моменти на физичка и вербална комедија. Нивната невиност, едноставност и наивност честопати доведуваат до смешни моменти во односот со надворешниот свет.

Оптимистички тон во „темни“ теми

Филмот користи хумор за да ги балансира своите помрачни теми за сиромаштијата, социјалната неправда и нееднаквост. Додека *Чудо во Милано* се занимава со сериозни прашања, хуморот го одржува расположението светло, нудејќи надеж и издржливост наспроти тешкотиите. Тоа не е мрачна сатира, туку блага критика обвиткана во хумор, каде што ликовите наоѓаат мали, радосни победи дури и во тешки околности. Накратко, хуморот во *Чудо во Милано* е и смирен и сатиричен, нудејќи чуден и магичен објектив преку кој се гледаат општествените реалности на повоена Италија. Користи апсурдност и иронија правејќи го филмот мотивирачки.

Дуалноста на човекот

Во *Чудо во Милано*, една од клучните фантастични теми што се „раскажува“ е дека луѓето не се строго добри или лоши; туку, тие постојат на спектар на човечка сложеност, обликувани од нивните околности и избори. Оваа морална двосмисленост ги одразува пошироките теми на филмот за социјална нееднаквост, сочувство, опстанок и солидарност.

Многу ликови во *Чудо во Милано* се обликувани од нивните социјални и економски околности. Дејството на филмот се одвива по Втората светска војна, во период на значителна сиромаштија, економски тешкотии и политичка нестабилност во Италија. Сиромашниот квартал во кој живеат Тото и неговата заедница претставува свет на екстремна лишеност, каде што преживувањето е примарна грижа. Во таква средина, постапките на луѓето често се водени од неопходност, а не од морални размислувања. На пример, програмерите кои се обидуваат да го урнат сиромашниот квартал не се чисто зли. Тие се мотивирани од алчноста и желбата за профит, но нивните постапки се дел од еден поголем систем на капитализам и урбан развој кој ги остава рамнодушни кон потребите на сиромашните. Нивното однесување е одраз на општествените притисоци

и вредности кои го обликуваат нивниот избор. Слично на тоа, некои од жителите на сиромашните квартави кои ги примаат чудата на гулабот и бараат материјални работи може да изгледаат себични, но нивните барања доаѓаат од едноставната желба да си го подобрат животот и да избегаат од сиромаштијата. Нивните мотивации се разбирливи во контекст на нивната сурова реалност. Има многу вакви ситуации кога кај членовите од заедницата ја гледаме и нивната себична, алчна, неморална постапка, со што се руши митот за човекот како целосно добро битие. Еден таков пример е кога еден дедо од заедницата на „лотарија“ ќе добие цела кокошка и наместо да ја подели со другите, тој ја зема и ја јаде цела за себе. Но, филмот нагласува и дека луѓето, дури и оние кои можеби имаат мотиви за себичност или кои се водени од инстинкти за преживување, се способни за големи дела на добрина и пожртвуваност кога ќе се соберат. Овој колективен дух е вистинското „чудо“ во филмот и покажува дека моралните квалитети како што се сочувството, великодушност и правдата можат да се појават преку споделени искуства и меѓусебна поддршка. Начинот на кој жителите на сиромашните квартави реагираат на чудата дадени од магичниот гулабе клучен момент на морален избор. Додека некои бараат лична корист, други почнуваат да размислуваат за колективното добро на заедницата. Моралната еволуција на луѓето низ филмот покажува дека тие не се само дефинирани од нивните желби или постапки во даден момент, туку од тоа како тие реагираат на другите и околностите во кои се наоѓаат.

Филмот исто така ја користи моралната двосмисленост на своите ликови за да направи социјална критика. Тоа сугерира дека постапките на луѓето често се одговор на општеството кое наметнува нееднаквости и ги принудува луѓето да направат тешки избори. Моралната релативност на ликовите укажува на идејата дека многу од нивните постапки - без разлика дали се гледаат како добри или лоши - се обликувани од системите и притисоците со кои се соочуваат.

Користена литература:

- Newland, Christina. *Miracle in Milan: It Is Goodness*. ESSAYS, 2022
- Barrett, Michael. *Neorealism meets fairy tale in Vittorio De Sica's "Miracle in Milan"*. Pop Matters, 2022
- Grinwald, Adam. *How "Miracle in Milan" Creates Hope Through Magic*. Collider, 2022
- De Sica, Vittorio. *Neorealism, Melodrama, Fantasy*. Harvard Film Archive, 2010
- de Sica, Vittorio. *Od bankarskog službenika do tvorca italijanskog neorealizma*. Naslovi.net: RTS, 2024
- Butler, David. *Fantasy - Cinema and Media Studies*. Oxford Bibliographies, 2022

FEASTING ON FLESH

CANNIBALISM AS METAPHOR FOR CRAVING IN LITERATURE

Анастасија Ристова

I expect there is a certain difficulty in imagining the gruesome act of cannibalism having any place in literature, let alone as a metaphor. According to the Oxford English Dictionary, cannibalism is “the practice of eating the flesh of one’s own species”. In its essence, it is the practice, commonly ritualistic, of eating human flesh by a human being. Yet, how has this grim act evolved into a powerful literary metaphor?

Despite its initial shock value, literature across centuries has employed this provocative metaphor in order to explore themes tied to love, devotion, desire, possession, and lust. To deduce how this visceral act has evolved into a nuanced symbol for the consuming nature of human emotions in literature, we must examine its historical origins and evolution.

Historically, cannibalism has occupied a peculiar space in the human psyche, feared as a primal taboo yet fascinating symbol across various cultures. Cannibalism became a central image of indigenous cultures, which were oftentimes depicted as “savagery” by European explorers. In colonial literature, cannibalism seems to reflect the fear of the unknown and the apprehension of civilized society. Moreover, the Christian Eucharist, known as Communion, introduced complex religious symbolism for unity between humans and the divine. It comprises consuming bread and wine as symbols of Christ’s body and blood. While this consumption is strictly sacramental, writers twisted this

sacred act into a cannibalistic metaphor for spiritual longing, depicting the extremes of human devotion.

Cannibalism as a metaphor dates back to ancient times. Epic poetry and Greek mythology house some of the earliest cannibalistic literary contexts. The myth of Cronus, recorded in Hesiod's **Theogony**, dating 700 BCE, can be considered as the initial use of cannibalism in the literary context. In the myth, Cronus devours his children in a vain attempt to prevent the prophecy of being overthrown by them. His gruesome devouring serves as a metaphor for the insatiable hunger for power.

Cannibalism reemerges in the Golden Age of Latin literature. Ovid's **Metamorphoses**, dated 8 CE, explores cannibalistic themes in the tale of Tereus, Procne, and Philomela. Procne serves her only son for supper to her husband, King Tereus, who lusts after her sister. Ovid uses the act of cannibalism to depict rage, vengeance, and the complexities of familial ties. These mythological narratives set the precedent for cannibalism as a literary metaphor. They laid the foundation for later literary works that explore the depth of human emotions through cannibalism.

Sixteen centuries later, Shakespeare's revenge tragedy **Titus Andronicus**, explores the consuming nature of justice and desire for revenge through direct cannibalistic metaphor. The grotesque scene of Tamora inadvertently eating a pie made of her own murdered sons, showcases the extent of mankind's lust for retribution.

In the ensuing centuries, 18th and 19th-century authors ensured the continuation of this strange tradition of employing cannibalism as a compelling metaphor. Cannibalism became a multifaceted metaphor, applicable in various literary forms. Particularly, poetry meant to emphasize the depths of physical and intellectual desire. Poets glamorize and hyperbolize this metaphorical longing through the literal consumption of your partner. Lust is satiated by consuming, yet by being consumed you acquiesce yourself.

*"You hold the knife and tell me
I'm your favorite kind of meat,
I give you all my bones,
and you gnaw me clean."*

These visceral verses in Richard Siken's **Crush**, emphasize the ideal of offering your entire being as a final act of love. The gruesome imagery of tearing and gnawing on the bones and flesh of a loved one evokes grotesqueness, however when examined through the lens of the "sacrificial lamb", the tenderness lies in letting be consumed willingly - even at the cost of pain. It intensifies the ruthlessness of human desire.

*“We are eating each other alive,
burning through skin,
devouring the marrow.”*

Margaret Atwood’s distressing verses, deriving from her poem ***Eating Fire***, depict greatly the detrimental and cannibalistic nature of passion. Portraying desire in such manner leaves a rather cathartic effect.

*“Love’s failing light is a devouring wolf,
its hunger gnaws at my flesh,
it consumes me whole, and I,
forever grateful, beg for more.”*

The speaker, in Agha Shahid Ali’s ***The Beloved’s Cruelty***, is quite ludicrous. Or rather, a masochistic one. Love’s wolf-like devouring fangs gnaw at the speakers’ flesh, yet the cannibalistic all-consuming nature of desire leaves them craving for more. It is a paradoxical beauty that both, suffering and love, often entail.

By enacting the physical facet of cannibalism, you satiate your metaphorical hunger and desire for a person. It is in the act itself, regardless of its violent nature, wherein the portrayal of tenderness and yearning lies. Analyzing it through the lens of metaphorical context, the act of cannibalism transcends its brutality to be remodeled into an expression of intense desire. A desire to merge with another person. In a certain sense, its inherent violence intertwines with the profound tenderness it evokes - creating a paradoxical nature. As a literary metaphor, it even transgresses into a conflictual oxymoron - of sorts, where in its use to depict a gentleness in emotion we rely on the innate savagery in order to illustrate it. And it paints a rather acute illustration.

In the wise words of *M.L.Rio*, you can justify anything if you do it poetically enough. Literature is a prime example that demonstrates the “mad genius” of writers who are able to see acts of love in the gruesomeness of cannibalism. Recognize the tenderness amidst vileness, and use it poetically in order to reveal truths about the human condition. Perhaps, this is the reason cannibalistic metaphors are still very much relevant in contemporary literature. From ancient myths to modern poetry, it captures the paradox of love. By feasting on flesh, literature exposes the depths of carnal human desire.

SCROOGE IN ALL OF US

Бојан Јакимовски

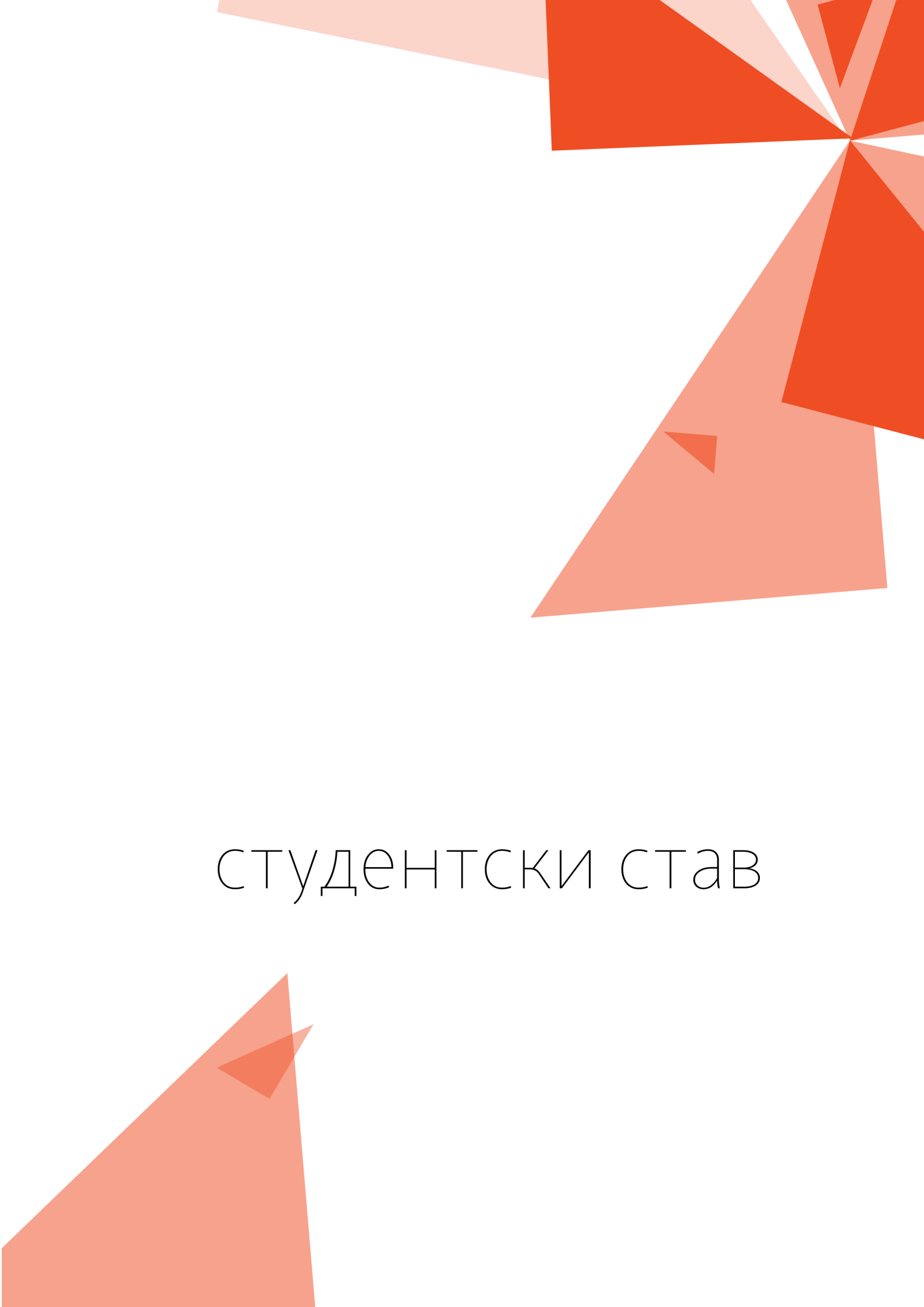
The air used to feel different in December, didn't it? Back when Christmas was more than just a holiday. When the cold morning would quietly slip through the wooden windows, carrying the scent of fresh snow, and the little shop, always silent, with the frozen smell of old walls, which once brought a nostalgic joy, reminding us of the beauty of winter break. It wasn't much, but stepping inside filled me with a strange joy, a sense of belonging to a world where time moved slower. Time felt slower then as if it stretched, and the Christmas cards carried that unmistakable scent of printed paper with their colourful winter prints. And the presents, something simple yet special, a reminder that nothing compares to the magic of being a child. Now, as I write this, the words pour out as if they've been waiting for years. I can feel the cold settling into the room. I glance at the clock—it's 3 a.m.—and I can't stop thinking about how everything has suddenly changed. Or has it? Maybe it's just me and my nostalgic delusion.

The world I grew up in, the world where Christmas was magical, feels so far away now. It's hard not to feel that something has been lost as if we've all become versions of Scrooge, don't you think? The character we once watched during childhood winters and thought of him as nothing more than a bitter man who needed to learn a lesson. The world has changed, and yet it hasn't. That old shop still stands, but it no longer breathes warmth. It's just another building now, stripped of the love that once filled its space. Somewhere along the way, we've become like Scrooge. We've slipped into an unconscious embrace of Victorian values, boxing ourselves into the flaws that Dickens used to expose—a man consumed by greed and ambition, disconnected from the world's gentler joys. Christmas has shifted into just another task on our endless to-do

lists, one we hardly prioritize anymore. We run, don't we? From one goal to the next, chasing money, and recognition, as if they'll fill the emptiness we cannot quite name. We know how it ends, we know the lessons he learns, but somehow, we live as if we've never heard of them. It's as if the pandemic wasn't lesson enough. The room is cold now, but the memories feel warm. It feels like Christmas has become just another duty, an administrative task, a life obligation. Christmas is everything except celebration and family unity—warm embraces from relatives abroad, whose two-week visit never feels like two seconds. It's funny, isn't it? We all know the story of Scrooge, at least through the animated film, or have heard of his moral transformation, but even so, we still find ourselves trapped in that framework of pessimism as if Christmas is just a pause from the usual rush. I still find myself turning back to the old film in my mind, seeing the world where we're all marionettes, pushing to achieve, to spend, to be more than just an ordinary person—always faster, stronger, and richer. When was the last time I slowed down? When was the last time you did? When did we stop writing cards or calling our loved ones just to say that we love them and that we're grateful for having them besides us? Maybe it's us. Perhaps the magic hasn't disappeared; perhaps we've simply forgotten where to search for it. And however unrealistic or childish it may sound, I still remember the time when we didn't have exams or assignments when studying was the least of our worries. My hand aches from writing, but I don't mind. We were children then—carefree, with innocent smiles and pure emotions, when snowflakes seemed worth counting. I still think about Scrooge, of the ghosts that visited him in the night, forcing him to see the truth he'd been avoiding. Perhaps we all need our own visitations, or maybe we don't need ghosts at all.

The fire has gone out now, and the room is cold. My hand aches from the steady flow of ink. I sit here, and I wonder—could we begin again? Somehow, even in this chill, there's warmth in the thought that it isn't too late to begin again.

СТУДЕНТСКИ СТАВ

ОДЛУКА
за утврдување на дополнителни надоместоци за извршени услуги или
трошоци поврзани со специфики во реализација на студиските
програми на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје,
Филолошки факултет „Блаже Конески“-Скопје

1. Со оваа Одлука се прецизираат износите од член 5 и се утврдуваат дополнителни надоместоци поврзани со специфики во реализација на студиските програми на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје (во понатамошниот текст: Факултетот) од член 8 во Анексот на Правилникот за условите, критериумите, правилата и постапката за запишување и студирање на прв циклус студии (додипломски студии) и втор циклус студии (постдипломски студии) на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје:

Ред. Бр.	Назив на услугата	Износ во денари
1.	Издавање уверение за положени испити во текот на студиите (член 5, точка 4 од Анексот)	200,00
2.	Издавање потврди за статус на студент (член 5, точка 14 од Анексот)	100,00
3.	Издавање потврди по разни основи (член 5, точка 15 од Анексот)	1.500,00
4.	Материјални ресурси за реализација на студиските програми (по семестар)	2.000,00

КОЛКУ ЧИНИ СТУДИРАЊЕТО НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ

ИЛИ ЗА САГАТА НА МАТЕРИЈАЛНИТЕ РЕСУРСИ И НИВНАТА ИСЧЕЗНАТА ТРАГА

Андреј Медик Лазаревски

На 20. септември 2024, ден петок, кратко пред крајот на работното време на службите на Факултетот, студентите добија мејл во кој беше посочено дека од следната недела на факултет треба да се однесат документи за упис и заверка на семестар. Неполни две недели пред тоа на мејл добивме известувања дека од овој семестар целото запишување и заверка на семестрите ќе се одвива електронски. Ни беше посочено дека ќе се укинат хартиените пријави за упис и заверка на семестар, но со овој втор мејл добиен тој 20. септември, сепак, добивме известувања дека хартиените уплатници не се укинуваат и тие треба да се донесат физички на факултет. Значи, добиваме полудигитализирано решение.

Во истото тоа известувања за новиот начин на полуфизичко запишување на нов семестар (т.е. укинати пријави, но носење уплатници) бевме известени дека од овој семестар треба да се плаќаат дополнително по 2000 денари за некакви материјални ресурси (со срамежлива додавка во заграда „по семестар“). Околу тој 20. септември по медиумите и во реакциите од студентски собранија се зборувааше за зголемените

трошоци, првин, на Филозофскиот факултет, а потоа и на сите други факултети (на Економскиот факултет, на пример, бруцошите доплатија 4000+ денари при запишување и тоа со истото образложение „за материјални ресурси“).

Заедно со овој мејл дополнително добивме анекс на досегашниот ценовник за услугите на Факултетот со намалување на одредени ставки како потврда за редовен студент (100 денари) и уверение за положени испити (200 денари), што беше студентско барање од поодамна, како и намалување на одредени трошоци околу дипломирањето (што е еднократна ставка), како и намалување на одредени казни (што, секако, не е задолжителна ставка за сите студенти туку се плаќа по потреба). Да не заборавиме дека и при запишувањето на минатиот летен семестар во учебната 2023/2024, на околу стотина студенти им беше наплатена казна од 2000 денари (!) за задоцнето запишување на семестар, кои не беа во можност да запишат поради континуиран пад на iKnow системот и недостапност на документот за роковите за запишување кој беше недостапен на сајтот секојпат кога некој ќе пробаше да го отвори. И ова намалување ќе беше супер прифатено, а казната од претходниот семестар ќе беше заборавена да не се покачеа дополнително цените на факултетот со што се направи, за зимски семестар, студирањето во државна квота да чини 9050 денари, а во приватна квота (како и за вонредните студенти и за студентите кои студираат паралелно на два факултета), неверојатни 15500 денари. Фантастично!

Зошто беше потребна оваа ретроспектива? За потсетување! И тоа за потсетување непосредно пред периодот на заверување на зимскиот и запишување на новиот летен семестар. Цените овој пат ќе бидат нешто помали со оглед на тоа што ставката ИКСССА (информативни, културни, спортски, студентски сервиси и други активности) се плаќа само за зимскиот семестар, но тоа е минорно во споредба со дополнителните 2000 денари „по семестар“ кои, најверојатно, повторно ќе треба да се платат. Но што се тие 2000 денари? Ставката „материјални ресурси“ која чини 2000 денари, на прашање на Студентското собрание до Деканатската управа, како и низ неформални разговори, беше образложена со тоа дека со овие 2000 денари, Факултетот ги покрива трошоците за пристап до одредени бази за онлајн ресурси, статии и книги. Но, **главното прашање** е дали тоа треба да е трошок на студентите? Нели е секако обврска на Факултетот и на Универзитетот, како **државни** образовни установи да обезбедат пристап до физички и онлајн библиотеки? Нели е секако обврска на овие државни образовни установи во овој век и во оваа година од веков, да обезбедат дигитализирана можност за запишување и заверка на семестар, како и за електронско плаќање (без носење физички уплатници) за услуги, како и за електронско добивање документација од Факултетот? Патем, да не заборавиме на ИКСССА-та која, секако, може да се користи за овие трошоци (иако не знаеме за што реално се трошат овие пари). Затоа е важно да се потсетиме и повторно да ги поставиме истите прашања.

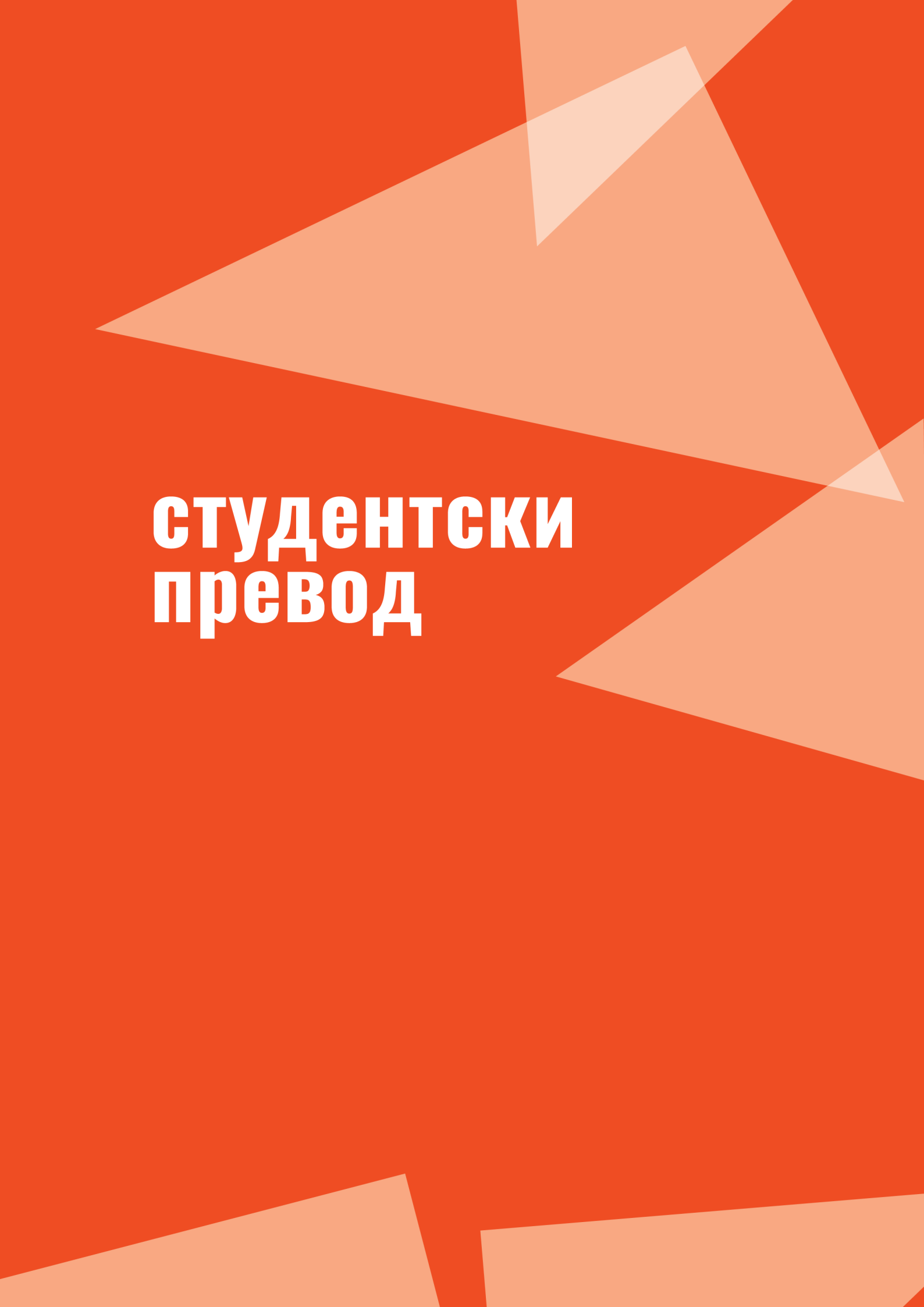
Кога на запишувањето на овој семестар ги платив неверојатните 15500 денари (со зборови: ПЕТНАЕСЕТ ИЛЈАДИ И ПЕТСТОТИНИ ДЕНАРИ) напишав еден нервозен и малку гневен коментар и си помислив „зар го заслужуваме овој однос?“. Зар студентите кои решаваат да останат во оваа држава и во неа да вложуваат, живеат, учат и работат, заслужуваат да бидат „пљачкосувани“ секојпат кога треба да се плати за студиите? Зар не е способен овој Универзитет и сите факултетски единици да обезбедат, еве не бесплатно туку образование кое ќе чини барем толку колку што чини еден семестар во државна односно во приватна квота (200/400 евра)? А свесни сме за многуте држави кои на своите студенти, а богами и на нашите, кои овозможуваат бесплатно високо образование. Замислете!

И замислете ова не се единствените прашања кои ги мачат студентите, туку и:

1. **ДАЛИ ДИГИТАЛИЗАЦИЈАТА ТРЕБА ДА БИДЕ НА ГРБ НА СТУДЕНТИТЕ?**
2. **ДАЛИ ОНЛАЈН ПЛАЌАЊЕ И НЕХАРТИЕНО ЗАПИШУВАЊЕ/ЗАВЕРУВАЊЕ ТРЕБА ДА Е ВАКА СУПЕР ИСКОМПЛИЦИРАНО?**
3. **ДАЛИ ВАКА ЌЕ СИ ЈА ЗАДРЖУВАТЕ МЛАДИНАТА?**
4. **ШТО РЕАЛНО СЕ МАТЕРИЈАЛНИ РЕСУРСИ? И ДАЛИ И ВИЕ ЗНАЕТЕ?**
5. **ДАЛИ НЕКОЈ Е СВЕСЕН ЗА СИТЕ ДОПОЛНИТЕЛНИ ТРОШОЦИ ШТО ЕДЕН СТУДЕНТ ГИ ИМА ВО ТЕКОТ НА СТУДИРАЊЕТО?**
6. **ДАЛИ НЕКОЈ Е СВЕСЕН ЗА НЕНОРМАЛНО ВИСОКИТЕ ЦЕНИ ВО ФАКУЛТЕТСКИТЕ БИФЕА?**
7. **КАДЕ СЕ РЕЗУЛТАТИТЕ ОД КОНКУРСОТ ЗА СТУДЕНТСКИ ПРОЕКТИ ФИНАНСИРАНИ ОД ИКСССА?**
8. **ДАЛИ НЕКОЈ ЗНАЕ ЗОШТО СТУДИРАЊЕ НА ВТОР ФАКУЛТЕТ ЧИНИ ДВОЈНО ПОВЕЌЕ ОД ПРВИОТ (А НЕ ДВОЈНО ПОМАЛКУ, НА ПРИМЕР, КАКО ПОДДРШКА ЗА ОНИЕ КОИ ВЛОЖУВААТ ВО СВОЕТО ОБРАЗОВАНИЕ)?**
9. **ДАЛИ МОЖЕ КАКО СТУДЕНТИ КОИ ВЛОЖУВААТ ВО УНИВЕРЗИТЕТОТ ДА ЗНАЕМЕ НА ШТО СЕ ТРОШАТ НАШИТЕ СРЕДСТВА?**
10. **ДАЛИ ОВА Е ПОДДРШКА НА МЛАДИ И ТАЛЕНТИРАНИ СТУДЕНТИ?**
11. **ДАЛИ ОВА Е СТУДЕНТСКИОТ СТАНДАРД?**

И така натаму, и така натаму...

Браво УКИМ-е, можеш подобро!

**студентски
превод**

THE COLLAPSE OF ZEN

Leonard Cohen

РАСПАЌАЊЕ НА ЗЕНОТ

Леонард Коен

Јана Секулоска

When I can wedge my face
into the place
and struggle with my breathing
as she brings her eager fingers down
to separate herself,
to help me use my whole mouth
against her hungriness,
her most private of hungers –
why should I want to be enlightened?
Is there something that I missed?
Have I forgotten yesterday's mosquito
or tomorrow's hungry ghost?

When I can roam this hill with a knife in my
back
caused by too much drinking of Chateau
Latour
and spill my heart into the valley
of the lights of the Caguas
and freeze in fear as the watchdog
comes drooling out of the bushes
and refuses to recognize me
and there we are, yes, bewildered
as to who should kill the other first –
and I move and it moves,
and it moves and I move,
why should I want to be enlightened?
Did I leave something out?
Was there some world I failed to embrace?
Some bone I didn't steal?

Кога можам да си го набијам лицето
во местото
и да се мачам да дишам
додека таа си ги симнува желните прсти
за да се одвои,
за да ми помогне да ја користам целата уста
против нејзината гладост
најтајниот нејзин глад –
зошто да сакам да се просветлам?
Зар сум пропуштил нешто?
Зар сум го заборавил вчерашниот комарец
или утрешниот гладен дух?

Кога можам да талкам по ридов со нож во
грбов
од пиење премногу француско вино
и да си ја истурам душава во долината
на светлата на Кагуас
и да се стаписам кога песот чувар
излегува разлигавен од грмушките
и одбива да ме препознае
и ете сме, да, се чудиме
кој кого попрво да убие –
јас се помрднувам и тоа се помрднува,
тоа се помрднува и јас се помрднувам,
зошто да сакам да се просветлам?
Зар сум изоставил нешто?
Зар имало некој свет што не сум го прифатил?
Некоја коска што не сум ја украде?

When Jesus loves me so much that blood
comes out of his heart
and I climb a metal ladder
into the hole in his bosom
which is caused by sorrow as big as China
and I enter the innermost room wearing
white clothes
and I entreat and I plead:
"Not this one, Sir. Not that one, Sir. I beg
you, Sir."
and I look through His eyes
as the helpless are shit on again
and the tender blooming nipple of mankind
is caught in the pincers
of power and muscle and money –
why should I seek enlightenment?
Did I fail to recognize some cockroach?
Some vermin in the ooze of my majesty?

When 'men are stupid and women are
crazy'
and everyone is asleep in San Juan and
Caguas
and everyone is in love but me
and everyone has a religion and a boyfriend
and a great genius for loneliness –

When I can dribble over all the universes
and undress a woman without touching her
and run errands for my urine
and offer my huge silver shoulders
to the pinhead moon –
When my heart is broken as usual
over someone's evanescent beauty
and design after design

Кога Исус толку многу ме сака што крв
му лее од срцето
и искачувам метална скала
што води во дупката во неговите гради
предизвикана од тага колку Кина голема
и влегувам во највнатрешната соба облечен
во бело
и молам и преколнувам –
„Не ова, господине. Не она, господине. Ве
молам, господине.“
и Му гледам отаде очите
како на беспомошните повторно им серат
и кривката расцутена брадавица на
човештвото
е зграпчена во клештите
на моќ и мускул и пари –
зошто да трагам по просветлување?
Зар не сум препознал некоја лебарка?
Некоја штеточинка во бликањето на мојата
величественост?

Кога „мажите се глупави, а жените луди“
и сите се заспани во Сан Хуан и Кагуас
и сите се заљубени сем јас
и сите се со религија и дечко
и неверојатна генијалност за осаменост –

Кога можам да прокапувам по сите
универзуми
и да соблечам жена без да ја допрам
и да бркаам работа за мојата мочка
и да ги понудам моите огромни сребрени
рамења
на топчестата месечина –
Кога срцето, како и секогаш, ми е скршено
поради нечија минлива убавина
и замисла по замисла

they fade like kingdoms with no
writing

and, look, I wheeze my way
up to the station of Sahara's

incomparable privacy

and churn the air into a dark cocoon
of effortless forgetting –

why should I shiver on the altar of
enlightenment?

why should I want to smile forever?

*исчезнуваат како кралства без пишан
збор*

*и, гледај, со бревтање се качувам
до станицата на неспоредливата*

Сахарина интимност

*и го мотам воздухот во темен кожурец
од неисилено заоравање –*

*зошто да се тресам на олтарот на
просветленоста?*

зошто да сакам вечно да се смеам?

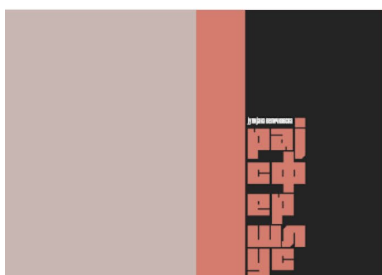
СТУДЕНТСКИ ЖИВОТ

студентите
препорачуваат

Андреј Медик Лазаревски

Книга:
„Рајсфершлус“
Јулијана Величковска

Филм:
„Авива“
Боаз Јакин

Албум:
„Дали ова е живо“
Vagina Corporation

Стефан Спасовски

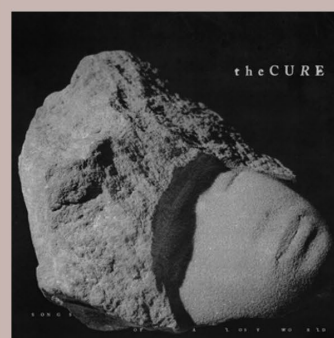
Книга:
„Кој го уби татко ми“
Едуар Луј

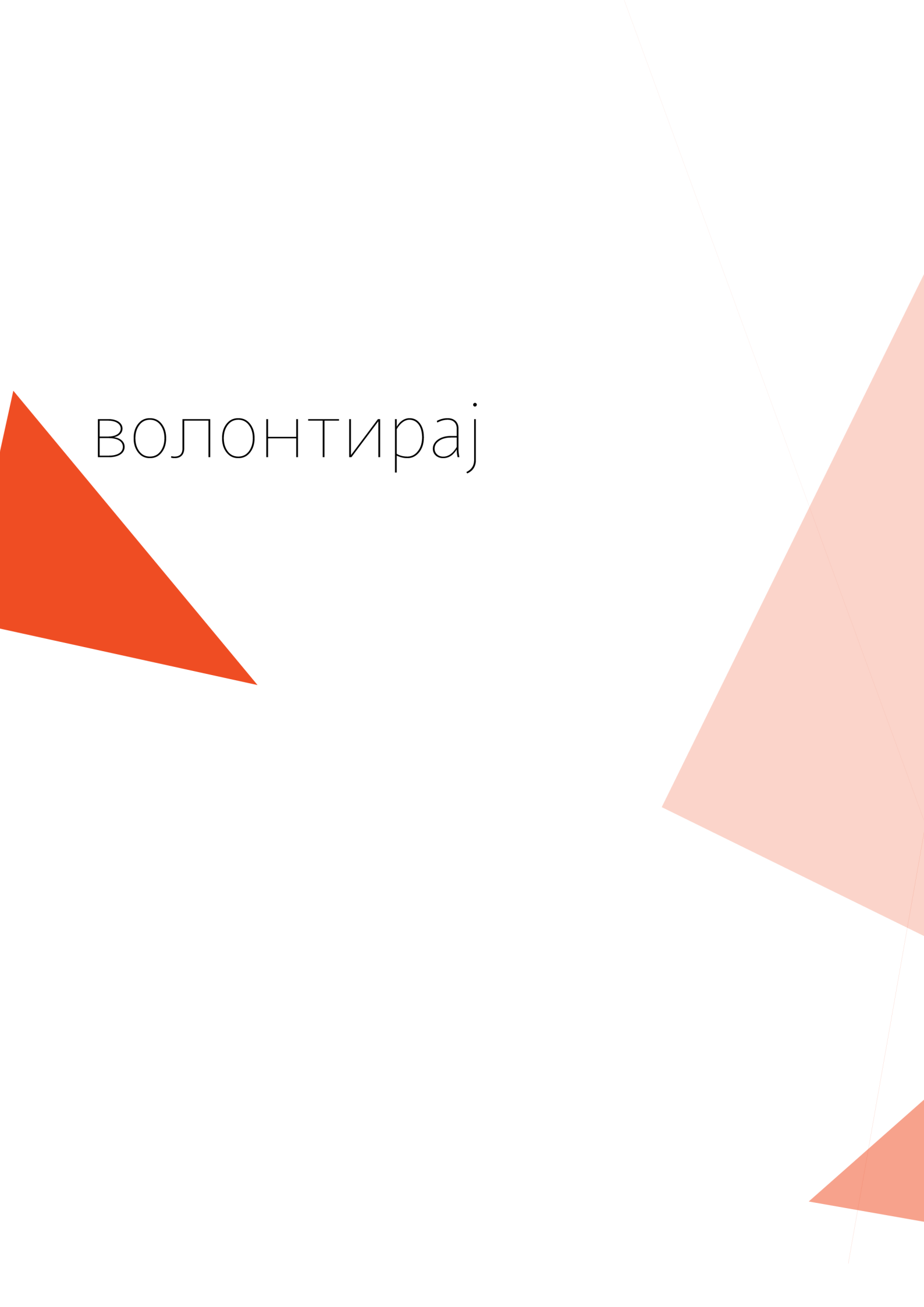

Филм:
„Heretic“
Scott Beck, Bryan Woods

Албум:
„Songs of a lost world“
Cure

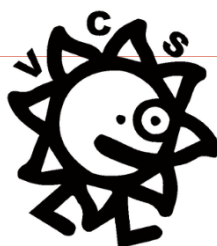

ВОЛОНТИРАЈ

**Каде можам да
волонтирам?**

**СОС ДЕТСКО
СЕЛО**

**VOLUNTEERS
CENTRE SKOPJE**

